



# Jaarstukken Prolander 2018

Jaarverslag en jaarrekening over het boekjaar 2018

1 maart 2019 | versie definitief | auteurs: Jan Bosker, Jan van Erp & Joep Rink



Prolander werkt aan het landschap van Drenthe en Groningen



# Jaarstukken Prolander 2018

Jaarverslag en jaarrekening over het boekjaar 2018

Opdrachtgever	Prolander
Naam contactpersoon	Jan Bosker
Telefoon contactpersoon	0592-365056
E-mail contactpersoon	j.bosker@prolander.nl
Postbus contactpersoon	50040, 9400 LA Assen
Auteurs	Jan Bosker, Jan van Erp & Joep Rink



**Prolander werkt aan het landschap van Drenthe en Groningen**

Postadres: Postbus 50040, 9400 LA Assen

0592-365000 • [info@prolander.nl](mailto:info@prolander.nl) • [www.prolander.nl](http://www.prolander.nl)



## Aanbiedingsbrief

We kijken terug op een jaar met een bewogen start: het plotselinge overlijden begin januari van onze Programmamanager, Ron Blokzijl en vlak daarna in februari Annet van Schreven die als lid van onze Raad van Advies zeer nauw betrokken was bij Prolander. Beiden waren zeer geliefd en gewaardeerd. Dit grote verlies heeft ons hard geraakt. Het was goed om samen te rouwen en daarna ook samen weer aan de slag te gaan met onze projecten en onze ontwikkelopgave. In veel projecten in het landschap van Groningen en Drenthe ging de schop de grond. En de Koning kwam zelfs langs om een kroon te zetten op het werk in en rondom het Bargerveen. Met de ontwikkeling van Prolander zetten we steeds nieuwe stappen, in nauwe samenwerking met beide provincies.

De Evaluatie Prolander 2016-2017 is in de eerste maanden van 2018 voltooid en aan het bestuur aangeboden. In hoofdlijn wordt hierin het beeld bevestigd zoals dat in het organisatie-ontwikkelplan (OOP) al is beschreven. Kortweg: Prolander komt als jonge organisatie goed op gang en heeft daarbij vier aandachtspunten. Zo is er aandacht nodig voor kwetsbaarheid van de solofuncties op cruciale posities (stevigheid van onze “ruggengraat”), voor verder ontwikkelen van de opdrachtgever-opdrachtnemer relatie met de provincie, voor flexibiliteit in de capaciteit in relatie tot een fluctuerende vraag vanuit de opdrachten en voor professionaliteit in de IT-ondersteuning. In de begroting 2019 heeft het bestuur structurele middelen beschikbaar gesteld voor vier functies in deze “ruggengraat”. Ook is er geld voor personele flexibiliteit waardoor we kunnen reageren op fluctuaties in de vraag vanuit onze opgave en tot slot zijn de personele meerkosten als gevolg van het generatiepact opgenomen. Daarnaast is conform de aanbeveling in de evaluatie een informatieplan opgesteld. Een eerste deel daarvan gaat in 2019 in uitvoering.

Over het jaar 2018 hebben we een voordelig resultaat geboekt van € 323.897. Dit is het gevolg van lagere loonkosten als gevolg van het niet meteen kunnen invullen van bepaalde vacatures door een aantrekkelijke arbeidsmarkt en een overschot binnen het budget van het OOP. Omdat nog niet alle voorgenomen acties in 2018 zijn afgerond doordat we het jaar iets anders zijn gestart dan gepland en de voorgenomen acties daarom later zijn gestart.

### **Provinciale Prestatieovereenkomsten**

In nauwe, rolvaste samenwerking tussen provincie en Prolander is reeds vóór de zomer van 2018 de PPO 2019 ambtelijk afgerond inclusief een doorkijk tot en met 2022. Zowel beide provincies als Prolander hebben hier een grote stap gemaakt in de aansturing van het programma. Daarnaast hebben we in 2018 concreet geïnvesteerd in de relatie opdrachtgever-opdrachtnemer en in projectmatig werken.

Onze realisatie ‘buiten’ begint vaak met de beschikbaarheid van grond voor natuur-inrichting. Particulier beheer is een nog bescheiden maar groeiende component. We zien een stijging bij het beschikbaar krijgen van gronden voor het nationaal natuurnetwerk (NNN) zowel bij verwerving ter plekke in het NNN en als bij ruilgrond. Voor de beide provincies samen, gaat het in totaal om circa 850 ha. Bij het inrichten van het NNN draaien op diverse plekken de machines van de uitvoering al, in bijvoorbeeld Bargerveen, Oude Willem en Polder Vredewold. Het aantal opgeleverde hectares in 2018 is niet hoog. Het accent ligt in de deelprogramma’s en regio’s vooralsnog op planvorming en besteksvoorbereiding, zoals in Oude Diep en Zuidelijk Westerkwartier. De ‘hectare-oogst’ gerealiseerde natuur valt vooral in 2020 en soms daarna. Voor landbouwstructuurverbetering met kavelruil was 2018 een bijzonder goed jaar met in elk van beide provincies meer dan 1.000 ha gerealiseerd.

Samenvattend liggen we, ondanks een verdrietige en moeilijke start van 2018, goed op koers met de uitvoering van het programma en de ontwikkeling van onze organisatie. Ik ben er trots op en kijk met veel enthousiasme uit naar 2019!

***Evelien van Everdingen***  
***Directeur Prolander***





## Inhoudsopgave

<b>Jaarverslag</b> .....	<b>9</b>
<b>1. Programmaverantwoording</b> .....	<b>10</b>
1.1. Wat hebben we gedaan en bereikt? .....	10
1.1.1. Extern: het werk in de projecten .....	10
1.1.2. Intern: doelen en resultaten van de organisatie Prolander .....	16
1.1.3. Intern: bedrijfsvoering .....	19
1.2. Ondersteuning door de deelnemende provincies .....	21
1.3. Wat heeft het gekost en wat waren de baten? .....	22
1.3.1. Voorstel resultaatbestemming 2018 .....	22
<b>2. Paragrafen</b> .....	<b>23</b>
2.1. Weerstandsvermogen en risicobeheersing .....	23
2.1.1. Kaders weerstandvermogen .....	23
2.1.2. Inventarisatie van de risico's .....	23
2.1.3. Inventarisatie van de weerstandscapaciteit .....	25
2.1.4. Confrontatie met beschikbare weerstandscapaciteit .....	26
2.1.5. Financiële kengetallen .....	26
2.2. Financiering .....	27
2.2.1. Kasgeldlimiet .....	27
2.2.2. Geldleningen .....	28
2.2.3. Omslagrente .....	28
2.2.4. Renterisiconorm .....	28
2.3. Bedrijfsvoering .....	29
2.4. Organisatieontwikkelplan .....	30
2.4.1. Voortgang Organisatieontwikkeling .....	30
2.4.2. Overhevelingsvoorstel OOP-middelen 2018 .....	34
<b>Jaarrekening</b> .....	<b>35</b>
<b>3. Waarderingsgrondslagen</b> .....	<b>37</b>
3.1. Grondslagen voor waardering .....	37
3.2. Grondslagen voor resultaatbepaling .....	38



<b>4. Overzicht van baten en lasten.....</b>	<b>39</b>
4.1. Overzicht van baten en lasten .....	39
4.2. Toelichting op het overzicht van baten en lasten .....	40
4.2.1. Personele kosten .....	40
4.2.2. Materiële kosten.....	40
4.2.3. Bijdragen .....	41
4.3. Overzicht van incidentele baten en lasten .....	41
<b>5. Balans .....</b>	<b>42</b>
5.1. Balans per 31 december 2018.....	42
5.2. Toelichting balans per 31 december 2018.....	43
5.2.1. Vaste activa.....	43
5.2.2. Vlottende activa.....	44
5.2.3. Vaste passiva.....	45
5.2.4. Vlottende passiva.....	46
5.3. EMU-saldo .....	47
5.4. Niet in de balans opgenomen rechten/verplichtingen .....	48
5.5. Aan natuurlijke en rechtspersonen verstrekte borgstellingen en garantstellingen	49
<b>6. Analyse begrotingsrechtmatigheid .....</b>	<b>50</b>
<b>7. Wet normering topfunctionarissen.....</b>	<b>51</b>
<b>8. Gebeurtenissen na balansdatum.....</b>	<b>53</b>
<b>9. Controleverklaring van de accountant.....</b>	<b>54</b>
<b>Bijlagen .....</b>	<b>55</b>
Bijlage 1 – Wijzigingen op de begroting 2018 voor wijziging .....	57
Bijlage 2 – Berekening financiële kengetallen .....	58
Bijlage 3 – Gedetailleerd overzicht van de activa .....	59
Bijlage 4 – Gedetailleerd overzicht overhead .....	60
Bijlage 5 – Taakveldenoverzicht.....	61
Bijlage 6 – Lijst met afkortingen.....	62



# Jaarverslag



# 1. Programmaverantwoording

Prolander is dé uitvoeringsorganisatie voor het landelijk gebied van de provincies Drenthe en Groningen. Wij vertalen provinciaal beleid naar concrete plannen; van het ontwerp tot regie op het proces en de uitvoering. Uiteindelijk zorgen we ervoor dat de schop de grond in gaat. Wij werken aan de inrichting van een mooi, waardevol en toekomstbestendig landelijk gebied waar alle generaties kunnen wonen, werken en recreëren.

Bij Prolander staan de projecten in het landelijk gebied centraal en dat vertaalt zich in onze werkwijze. De uitvoeringsorganisatie die daarvoor nodig is, is het hoofdonderwerp van deze Programmaverantwoording. De begroting 2018 is op 19 juni 2017 vastgesteld. In totaal is de begroting 2018 in de loop van het jaar vier keer gewijzigd. Geen van de wijzigingen hebben geleid tot een wijziging van de deelnemersbijdragen van de provincies.

## 1.1. Wat hebben we gedaan en bereikt?

De taak van Prolander is met name het realiseren van de 'natuuropgave' in Drenthe en Groningen. Voor het Natuurnetwerk Nederland (NNN) moet er van 2015 tot 2027 in deze twee provincies ruim 5.500 ha grond beschikbaar komen en ruim 11.000 ha natuur worden ingericht. In 2018 zijn in de beide provincies weer grote stappen gezet om deze doelen te halen. Zo is circa 850 ha beschikbaar gekomen; voor de NNN-inrichting is met name geïnvesteerd in plannen en besteksvoorbereiding. De oplevering volgt komende jaren. De verantwoording over de werkzaamheden in de projecten gebeurt via de provinciale verantwoordingscyclus. Prolander is georganiseerd als matrixorganisatie, waarbij de projecten, ondergebracht in de bedrijven 2 (Groningen) en 3 (Drenthe) worden aangestuurd door het programmamanagement. Met dit jaarverslag brengen we verantwoording uit over de bedrijfsvoering van Prolander, zijnde de organisatiestructuur en -werkwijze en de daarmee gemoeide kosten (bedrijf 1).

### 1.1.1. Extern: het werk in de projecten

#### Projecten Groningen

In 2018 is in het Zuidelijk Westerkwartier 56 ha voor de NNN en 174 ha ruilgrond beschikbaar gekomen. Dit is een sprong vooruit en hiermee ontstaat een stevige basis voor de uitvoering.

De extra inzet op ruilgrond was mogelijk doordat provinciale staten extra krediet beschikbaar stelden (voorjaar 2018). De uitwerking van de vastgestelde inrichtingsplannen naar concrete uitvoeringsbestekken is gestart voor De Drie Polders: Polder de Dijken-Bakkerom, de Lettelberterbergboezem en de zes landbouwpolders met een opgave vanuit het Nationaal Bestuursakkoord Water. Om hier voldoende slagkracht te hebben, is een strategische samenwerking gestart met vijf ingenieursbureaus. Ook zijn veel onderzoeken gestart naar grondwater, archeologie, milieu, ecologie en niet gesprongen explosieven. De uitkomsten hebben geleid tot programma's van eisen (PvE's) die in november 2018 door beide opdrachtgevers zijn vastgesteld. Aan de hand van deze plannen zijn de eerste voorlopige ontwerpen gemaakt en op kosten gezet. De streek is met gebiedsbijeenkomsten geïnformeerd over de voortgang, de uitkomsten van de onderzoeken en de voorlopige ontwerpen. Daarnaast komt maandelijks een nieuwsbrief uit en houden we keukentafelgesprekken ter bevordering van het draagvlak.



Proefkades Zuidelijk Westerkwartier



Locatiebezoek Zuidelijk Westerkwartier

Om het gebiedsproces Medenertilsterpolder te versnellen wordt ontwikkelingsgericht toegewerkt naar een gezamenlijk plan waarin de ambities van de boeren (verenigd in het collectief CMTP), Het Groninger Landschap en de provincie Groningen een plek krijgen. Met de externe procesbegeleider wordt gezocht naar ruimte om in 2019 stappen te kunnen maken in het gebiedsproces. In Westerwolde (Ruiten Aa) en Groningen-Centraal (Lagewal) is ingezet op besteksvoorbereiding zodat in 2019 de schop de grond in kan.



Westerwolde Ruiten Aa

Op subsidieverstrekking is in 2018 nog een tandje bijgezet: naast de reguliere subsidies en de Leader-aanvragen is ook gewerkt aan het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer. Deze werkzaamheden voor subsidies zijn per 1 januari 2019 door de provincie Groningen overgenomen.

### **Projecten Drenthe**

Op 14 december is het "Oostervoortsche Diep fase 3" formeel opgeleverd en het gebied formeel overgedragen aan Staatsbosbeheer en het waterschap Noorderzijlvest. Het ingerichte natuurgebied houdt nu water beter vast en de landbouw kan schommelingen in de waterstanden beter opvangen.



Oplevering Oostervoortsche Diep

De uitvoering het inrichtingsplan Geelbroek loopt vertraging op vanwege de zorgen over mogelijke grondwaterstandsverhogingen in aangrenzende landbouwgronden. Na extra hydrologisch onderzoek is de aandacht nu gericht op goede nazorg en een schaderegeling. In de Hunze is gestart met de uitwerking van een plan van aanpak voor de functieverandering van Bronnegermaden en Achterste Diep. In de Stuurgroep Hunze is geconstateerd dat de verschillende ruimtelijke opgaven vragen om een integrale aanpak. Het gaat dan om natuur, transitie binnen de landbouw en de energiesector (zonneweides), veenoxidatie en de noodzaak tot CO<sub>2</sub>-reductie. Prolander maakt daarvoor een plan van aanpak. Met de installatie van de Bestuurlijke Adviescommissie Oude Diep is de projectorganisatie compleet. Het voor de planvorming essentiële hydrologisch onderzoek is gegund en er zijn peilbuizen geplaatst in het Mantingerzand en -bos.

In de Oude Willem verloopt de uitvoering van het natuurbestek met LIFE-financiering zeer voorspoedig.



Fietsers in Oude Willem

In Bargerveen is de Buffer Noord feestelijk opgeleverd. In de buffer was bovendien ruimte voor de recreatieve elementen die ontwikkeld zijn in samenwerking met de Vereniging Dorpsbelangen Zwartemeer. De recreatieve elementen omvatten onder meer het inpassen van een fietspad, drie visstekken en het accentueren van bewonersplaatsen in de buffer. De Schaapskooi is in september opgeleverd en op 27 september feestelijk geopend door Zijne Majesteit Koning Willem Alexander. Een bijzonder moment!



Opening Schaapskooi Bargerveen op 27 september door Zijne Majesteit Koning Willem Alexander



Fietsers in het Bargerveen

Prolander heeft extra ingezet om de Boermarke Zeijen te ondersteunen bij natuurinclusieve landbouw in relatie tot het realiseren van de NNN. Op basis van de evaluatie van het Faunaloket is besloten de ondersteuning door Prolander van het FBE-bestuur met ingang van 1 januari 2019 te beëindigen. De werkzaamheden zijn tot tevredenheid van partijen afgerond en worden nu overgenomen door de provincie Drenthe.



Symposium Circulair Markeplan Zeijen, 18 juli 2018

### 1.1.2. Intern: doelen en resultaten van de organisatie Prolander

Om deze resultaten te kunnen behalen, is nodig dat de organisatie beschikt over de middelen en de faciliteiten om doeltreffend te kunnen acteren. Hiervoor zijn in de programmabegroting 2018 enkele doelen geformuleerd. Per doel geven we aan welke resultaten zijn bereikt.

#### **Doel 1: de inzetbaarheid van het beschikbare personeel maximaliseren**

Belangrijke elementen hierbij zijn kwalitatief goede personeels- en salarisadministratie, professioneel HR-management, adequate arbozorg en goed ziekteverzuimmanagement (norm max. 3%).

##### **Resultaat doel 1: dit doel is grotendeels gerealiseerd**

Zowel de personeels- en salarisadministratie als het HR management en arbozorg voldoen aan de kwaliteitseisen. Dit geldt ook voor het verzuimmanagement, al is het gerealiseerde verzuim, met name door enkele langdurige zieken hoger uitgevallen dan de norm. Het verzuim bedroeg in 2018 6,3%. Van dit verzuimpercentage was 5,2% langdurig (43 dagen of meer), 0,6% middellang (8- 42 dagen) en 0,5% kort (minder dan 8 dagen). Het langdurig verzuim is in zeer beperkte mate werk gerelateerd.

#### **Doel 2: de beschikbaarheid van voldoende flexibel inzetbaar personeel om pieken in de werkzaamheden goed op te kunnen vangen.**

Belangrijke elementen hierbij zijn een ruime flexibele schil van personeel, maximaal 15% van het totale personeel<sup>1</sup> en brede inzetbaarheid van personeel op meerdere functies.

##### Formatie

De omvang van de formatie was bij de start 76,1 fte. Dit is de formatie zoals die (op geld gezet) vanuit EZ/DLG per 01-03-2015 aan de provincies Groningen en Drenthe is overgedragen.

##### Flexibele schil

Prolander werkt met een vaste formatie en een flexibele schil (van tijdelijke functies en inhuur derden). Continuïteit van werk en behoud van expertise zijn leidende principes voor de keuze tussen vaste en tijdelijke functies. Uitgangspunt is dat de vaste kern van het werk in beginsel door vaste medewerkers wordt vervuld. Enige mate van flexibiliteit in de formatie is wel wenselijk, aangezien de werklust van Prolander per jaar kan wisselen en er vanwege de kwetsbaarheid op bepaalde solofuncties ruimte moet zijn voor vervanging of achtervang. Met de vaststelling van het organisatie-ontwikkelplan is tijdelijk extra geld beschikbaar gekomen om met name in 2018 knelpunten tijdelijk op te lossen.

Volgens bedrijfsplan is 5% à 10% van de loonsom gereserveerd voor flexibele inzet en inhuur. In de begroting 2018 is voor de flexibele schil een streefpercentage van 15% genoemd. De flexibele schil is berekend door het gemiddeld aantal fte's van tijdelijke medewerkers en de inhuur van derden af te zetten tegen de gemiddelde totale bezetting.

##### **Resultaat doel 2: dit doel is gerealiseerd**

In 2018 bedroeg de vaste bezetting 62,1 fte en de totale gemiddelde bezetting 76,2. Het gerealiseerde percentage voor de flexibele schil is met 18% hoger dan het streefpercentage van 15%, o.a. door ziektevervangings. Enkele medewerkers zijn doorgeschoven naar andere functies of taken.

<sup>1</sup> Door de sterke fluctuaties in het werk om de NNN te realiseren is een percentage van 15% bepaald.



**Doel 3: de beschikbaarheid van voldoende vaardig personeel (conform het organisatieontwikkelplan)**

Belangrijke elementen hierbij zijn scholingsbeleid ondersteunend aan de taakstelling van Prolander en scholingsmogelijkheden, gericht op duurzame inzetbaarheid van het Prolander-personeel

**Resultaat doel 3: dit doel is deels gerealiseerd**

Met het scholingsbeleid en de scholingsmogelijkheden zijn goede faciliteiten geboden waarvan daadwerkelijk gebruik is gemaakt. De feitelijke uitputting van de beschikbare middelen bleef wat achter bij het budget. Op concernniveau is aandacht besteed aan projecten- en programmasturing en aan de relatie opdrachtgever-opdrachtnemer. Verder heeft een groot aantal medewerkers, waaronder projectleiders en projectmedewerkers examen gedaan voor VCA VOL (diploma veilig en gezond werken), waarmee we de veiligheid bij de uitvoering van projecten en de veiligheid van medewerkers en de medewerkers van door ons ingehuurde bedrijven extra aandacht hebben gegeven.

**Doel 4: de beschikbaarheid van adequate ondersteunende systemen**

Belangrijke elementen hierbij zijn ongestoorde werking en goede performance van kantoorautomatisering inclusief mogelijkheid tot thuiswerken, van de GIS applicaties, van het financieel systeem EBS en van VRIS. Daarnaast omvat het volledige en tijdige archivering en adequate ondersteuning voor de medewerkers die op locatie werken.

**Realisatie: dit doel is deels gerealiseerd**

Binnen de beschikbare mogelijkheden zijn de gestelde doelen gerealiseerd. Uit het informatieplan wat in 2018 is afgerond volgt een aantal deelprojecten. Voor de uitvoering, die in 2019 start, wordt als eerste gestart met SharePoint, waarmee o.m. de archief functie verbeterd.

**Doel 5: het realiseren van bedrijfsprocessen die in control zijn**

Belangrijke elementen hierbij zijn de operational excellence van de bedrijfsprocessen, onder andere door automatisch inboeken van facturen en bankafschriften en implementatie van een document managementsysteem (DMS). Daarnaast is er aandacht voor projectmanagement, gericht op een goede projectsturing en –beheersing en risicomangement. Tenslotte omvat dit doel de implementatie en borging van integrale administratieve organisatie zoals ontwikkeld in 2016.

**Realisatie: dit doel is deels gerealiseerd**

De bedrijfsprocessen zijn in control. Enkele verbeterpunten van de bedrijfsprocessen zijn in 2018 nog niet gerealiseerd, zoals het automatisch inboeken van facturen en een DMS. Voor het laatste is inmiddels “groen licht” gegeven zodat er in 2019 mee gestart kan worden

**Doel 6: aandacht geven aan de herkenbaarheid bij de stakeholders van Prolander zowel wat betreft de projecten als de organisatie Prolander**

Voor burgers en stakeholders is het belangrijk om Prolander te kunnen vinden als er vragen zijn of behoefte is aan informatie over projecten in hun omgeving. Ook is gebleken dat herkenbaarheid en vindbaarheid van Prolander belangrijk is in het kader van arbeidsmarktcommunicatie. Belangrijke elementen hierbij zijn een herkenbare huisstijl en consequent gebruik van het logo in alle uitingen, een up-to-date website, presentatie door middel van artikelen in vaktijdschriften en een nulmeting naar de naamsbekendheid van Prolander bij de stakeholders.



**Realisatie: dit doel is deels gerealiseerd**

De huisstijl is herkenbaar en wordt goed gebruikt. Het consequente gebruik wordt nog verder geprofessionaliseerd met een huisstijlhandboek, dat begin 2019 gereed zal zijn. De website is functioneel en up-to-date en de projectcommunicatie heeft in 2018 een boost gekregen waardoor het voor burgers makkelijker wordt om relevante informatie over projecten in hun omgeving te vinden. Een nulmeting naar de naamsbekendheid van Prolander bij de stakeholders heeft nog niet plaatsgevonden wachtende op de uitkomsten van het identiteitstraject.

**Doel 7: goede opdrachtgever-opdrachtnemer relaties**

Belangrijke elementen hierbij zijn een constructieve en rolvaste overlegsituatie tussen opdrachtgever en opdrachtnemer; te bevorderen met toepassing van de VanGuard methodiek<sup>2</sup> om samen met de opdrachtgever de verbeterpunten in beeld te krijgen en het realiseren van de afgesproken projectresultaten.

**Realisatie: dit doel is deels gerealiseerd**

Dit jaar is een grote stap gezet in de relatie tussen opdrachtgever provincie en opdrachtnemer Prolander. Succesvol was daarbij om de leerstof uit speciale workshops direct toe te passen in het proces om de PPO 2019 te maken. Door dit samen en concreet op te pakken, is veel bereikt voor rolvaste samenwerking gedurende het jaar. Dit wordt verder uitgebouwd in 2019. De resultaatgerichtheid is in dit proces meegenomen door heldere resultaatafspraken en mijlpalen in de PPO 2019 op te nemen en deze resultaat-focus direct in 2018 te introduceren. De inrichting van de sturing en verantwoording intern en extern wordt in 2019 met name op dit aspect geactualiseerd.

**Doel 8: Uitvoering doelen 2018 van het organisatieontwikkelpunten**

Het organisatieontwikkelpunten focust op de versterking van flexibiliteit, innovatie en creativiteit in onze eigen organisatie en aanpak van onze werkzaamheden. Het plan is gebaseerd op de gezamenlijke analyse door medewerkers, MT en opdrachtgevers van ontwikkelpunten voor de toekomst. Daarbij is het een voortzetting van het bedrijfsplan van Prolander. De ontwikkelpunten zijn vertaald in het implementatieplan Prolander. Zo blijven we investeren in de ziel en kernwaarden van Prolander. Het resultaat is dat opdrachtgevers, stakeholders en belanghebbenden, bevlogen, ondernemende, verbindende en resultaatgerichte medewerkers zien die van hoog tot laag weten waar ze voor staan en waar ze trots op zijn.

Belangrijke aandachtspunten in het organisatieontwikkelpunten zijn:

- Resultaatgerichtheid en projectmanagement / risicomanagement
- Bestuurlijke sensitiviteit
- Nieuwe samenwerking in het gebied
- Identiteit
- Digitaal werken
- Communicatie
- Innovatie
- Opdrachtnemer-opdrachtgever

<sup>2</sup> De VanGuardmethodiek kijkt naar het functioneren van organisaties vanuit het perspectief van de klant. Het veranderen van organisaties gaat volgens deze methodiek van buiten naar binnen. In het veranderproces hebben medewerkers en leidinggevenden allemaal hun eigen taak bij het verbeteren van de werkwijze en de inrichting van de organisatie.

**Realisatie: dit doel is deels gerealiseerd**

Aan de meeste van de bovengenoemde aandachtspunten is aandacht besteed. In 2018 is in het bijzonder aandacht besteed aan projectmanagement, identiteit en opdrachtnemer-opdrachtgever. Eind 2018, begin 2019 heeft een identiteitstraject plaatsgevonden, waarbij de kernwaarden van Prolander aandacht hebben gekregen. Als vervolgstap beogen we de herkenbaarheid daarvan bij al onze stakeholders te vergroten. Aandachtspunten die nog aan de orde gaan komen in 2019 zijn projectmanagement en risicomanagement.

### 1.1.3. Intern: bedrijfsvoering

**Sturing & management**

Het management van Prolander omvatte in 2017 de directeur (1,0 fte), de 3 teamleiders (2,9 fte) en de programmamanager (1 fte). Een van de teamleiders is tevens concerncontroller en is in 2017 van start gegaan. In 2018 is, mede op basis van de uitkomsten van de in 2018 afgeronde evaluatie Prolander, het programmamanagement versterkt door een adjunct-programmamanager (1 fte).

Prolander is georganiseerd als matrixorganisatie, waarbij de projecten, ondergebracht in de bedrijven 2 (Groningen) en 3 (Drenthe) worden aangestuurd door het programmamanagement. De hiërarchische lijn is vormgegeven door de teamleiders met personele bevoegdheden. De uitvoeringsorganisatie Prolander, ook wel aangeduid als bedrijf 1, wordt aangestuurd door de directeur.

**Generatiepact**

De leeftijdsopbouw van de medewerkers van Prolander is erg scheef. Er is een ondervertegenwoordiging van jonge medewerkers en een oververtegenwoordiging van oudere medewerkers. Hierdoor zijn er knelpunten t.a.v. de instroom, doorstroom en uitstroom van medewerkers. Het generatiepact is een van de instrumenten die worden ingezet om te zorgen dat oudere ambtenaren langer duurzaam inzetbaar zijn gekoppeld aan extra instroom van nieuwe jongere medewerkers. Door oudere medewerkers de gelegenheid te geven om tegen gedeeltelijke inlevering van salaris minder te gaan werken, wordt nieuwe instroom van jongere medewerkers binnen de provincie Drenthe en Prolander mogelijk gemaakt. Sinds de start van het generatiepact per 1 januari 2018 hebben zich in de loop van 2018 vijf medewerkers voor deelname aangemeld. Begroot was deelname van zes medewerkers in 2018. De begrote kosten (saldo besparingen en herbezetting) waren voor 2018 € 66.667. De gerealiseerde kosten waren in 2018 € 28.953. Verwacht wordt dat in 2019 nog maximaal 14 deelnemers zullen volgen.

**Overhead – nieuwe berekeningsmethode**

Op grond van het Wijzigingsbesluit vernieuwing BBV is een inzicht in de overhead vereist. Daaronder wordt verstaan: alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. In het Wijzigingsbesluit vernieuwing BBV is aangegeven hoe dit moet worden bepaald. Consequentie van dit besluit is dat de berekeningswijze van overhead afwijkt van de tot dusverre door Prolander gehanteerde methode, welke onder andere in het Bedrijfsplan en de Programmabegroting 2017 werd gehanteerd.

Bij de oprichting van Prolander was het streven dat het personele overheadpercentage maximaal 20% zou zijn. Door de nieuwe voorgeschreven berekeningswijze van een ruimere definitie van het begrip overhead bedraagt de begrote overhead in 2018 30,43%. Dit is toegelicht in de Begroting 2018. Tevens is in de Begroting 2018 aangegeven dat rekening



houdend met het ruimere overheadbegrip een percentage van 35% als norm adequaat wordt geacht. De gerealiseerde overhead in 2018 bedroeg 32,69%. De berekening van dit percentage is opgenomen in bijlage 4.

## **Investerings 2018**

### EBS

Het financiële systeem EBS heeft in 2018 een flinke verbetering gemaakt. Hierdoor zijn met name de efficiëntie en de kwaliteit van de informatievoorziening vergroot. De volgende verbeteringen zijn gerealiseerd:

- Omzetting van diverse financiële rapportages naar een gebruikersvriendelijker omgeving;
- Afronding van de koppeling tussen het VRIS- en EBS-systeem voor pachtfacturen en relaties;
- Verbetering inlogschermb EBS-systeem zodat diverse rapportages vanuit één hoofdmenu zijn te benaderen;
- Implementatie van het verplichtingenportaal voor inkoopverplichtingen opdrachten en diensten bedrijf 2 en 3. Hiermee is het proces volledig gedigitaliseerd.

### VRIS

Er is in 2018 verder gewerkt aan de prioriteiten van de technische aanpassingen van de VRIS-applicatie, het vastgoed registratie- en informatiesysteem. De (interne) VRIS-werkgroep heeft het karwei dit jaar afgerond. De stand van zaken is als volgt:

- Het maken van zowel de controle- als de verantwoordingsrapportages is afgerond;
- Op grond van de controlerapportages is de datakwaliteit getoetst en verbeterd;
- Voor Drenthe is in 2018 de administratie omgezet naar de nieuwe indeling van programmagebieden;
- De registratie van bezit, kostprijs en boekwaarde sluit binnen deze indeling en in Groningen volledig aan op de financiële registratie in EBS;
- De digitale koppeling tussen VRIS en EBS is gerealiseerd.

Hiermee zijn per eind 2018 de belangrijkste technische aanpassingen in het systeem doorgevoerd en is de datakwaliteit helemaal op orde. Hiermee gaat voor het VRIS de beheerfase in. Omdat er regelmatig aanpassingen nodig zijn in systemen kan de VRIS-werkgroep waar nodig ook in de beheerfase ingeschakeld worden.

### DMS

De noodzaak om een DMS (Document Management System) te realiseren is onderbouwd in het informatieplan Prolander. Het bestuur heeft op 12 november 2018 ingestemd met de grote lijnen van dit plan en aan de directie opgedragen een uitvoeringsplan op te stellen. Dit plan is op 15 januari 2019 vastgesteld en voorziet in de realisatie van SharePoint als invulling van het DMS. Daarmee wordt aangesloten bij de ontwikkelingen bij de provincie Drenthe. Met de invoering van SharePoint kan worden voldaan aan de eisen van de archiefwet en worden de risico's die zijn verbonden aan het documentenbeheer beperkt.

### Huisvesting

In 2018 is een upgrade gerealiseerd van de huisvesting in Assen, waarbij beperking van de geluidsoverlast als gevolg van het werken in een kantoortuin een belangrijke opgave was. Er zijn geluiddempende wanden geplaatst en tevens zijn er twee projectruimtes gerealiseerd.

## 1.2. Ondersteuning door de deelnemende provincies

Prolander koopt de ondersteuning van de organisatie (de overhead op het gebied van de PIOFACH taken) in bij de deelnemende provincies. Er zijn dienstverleningsovereenkomsten (DVO) afgesloten met betrekking tot:

- **ICT:** zowel de algemene ICT- ondersteuning en specifieke Prolanderdiensten (bijvoorbeeld onderhoud VRIS, Oracle EBS, GIS-viewer).
- **HRM & Personeelsadministratie:** Arbo, personeels- en salarisadministratie, verlofadministratie, personeelsdeclaraties en applicatiebeheer HR-systemen.
- **Communicatie:** corporate communicatie, de website van Prolander en sociale media.
- **DIV/Archief:** archiefopslag in Tynaarlo, kosten posttransport tussen Assen en Groningen en de uitvoering en het beheer van de bedrijfsvoeringsarchieven van Prolander. Het beheer van de projectarchieven van Prolander is buiten de DVO om belegd en komt voor rekening van Groningen en Drenthe; de eigenaren van deze archieven.
- **Huisvesting:** alle reguliere huisvestingskosten voor onder meer fysieke werkplekken en energie.
- **Klantcontactcentrum:** de eerste lijnsopvang voor telefonische oproepen voor Prolander.
- **Juridisch advies:** juridische ondersteuning en advies over zaken waarvoor Prolander zelf te weinig kennis en/of capaciteit heeft. Daarnaast kan Prolander indien nodig hele specifieke juridische kennis extern inkopen.
- **Financiële administratie & -advies & inkoop:** dit betreft hoofdzakelijk advies en ondersteuning op het gebied van inkoop.

In zijn totaliteit betaalde Prolander in 2018 €1,2 miljoen voor deze dienstverlening aan de provincies. In onderstaand overzicht zijn de begrote en de gerealiseerde kosten van de DVO's weergegeven:

Dienstverleningsovereenkomst	Realisatie 2017	Begr. 2018 v. wijziging	Begr. 2018 n. wijziging	Realisatie 2018	Vershil
- HRM dienstverlening	127.442	137.383	133.211	132.410	-801
- Juridische dienstverlening	-	7.173	-	-	-
- Inkoopondersteuning	16.560	17.602	17.310	17.332	22
- KCC dienstverlening	20.558	21.956	21.489	21.488	-1
- Communicatieadvies	-	10.989	-	-	-
- DIV dienstverlening	51.394	54.627	53.720	53.722	2
- Huisvesting	504.000	504.000	504.000	504.000	-
- Automatisering	414.000	427.500	432.500	432.000	-500
<b>Totaal</b>	<b>1.133.954</b>	<b>1.181.230</b>	<b>1.162.229</b>	<b>1.160.952</b>	<b>-1.277</b>

De onderlinge afspraken zijn vastgelegd in een overkoepelende DVO, die is uitgewerkt in diverse deel-DVO's. In het geval van ICT is deze DVO verbijzonderd in een Service Level Agreement. Voor de huisvestingsdiensten zijn de concrete producten en diensten afgesproken die beide provincies leveren. De DVO's hebben een looptijd van vier jaar. De samenwerking tussen beide provincies en Prolander hierop is in 2018 in grote lijnen naar tevredenheid verlopen. Prolander wordt in de volle breedte goed ondersteund.

### 1.3. Wat heeft het gekost en wat waren de baten?

In de onderstaande tabel is aangegeven wat het resultaat is over 2018 en de verschillen voordelig (V) of nadelig (N) ten opzichte van de begroting 2018 na wijziging. Over het boekjaar 2018 is een voordelig exploitatiesaldo behaald van €323.897. Dit is €323.897 meer dan het resultaat dat na wijzigingen was begroot.

	Begr. 2018 voor wijz.	Begr. 2018 na wijz.	Realisatie 2018	Vershil	V/N
Baten	-8.232.837	-8.462.934	-8.475.372	-12.438	V
Lasten	8.161.504	9.164.755	8.853.296	-311.459	V
<b>Saldo van baten en lasten</b>	<b>-71.333</b>	<b>701.821</b>	<b>377.924</b>	<b>-323.897</b>	<b>V</b>
Mutatie in de reserves	-	-701.821	-701.821	-	=
<b>Gerealiseerd resultaat</b>	<b>-71.333</b>	<b>-</b>	<b>-323.897</b>	<b>-323.897</b>	<b>V</b>

#### 1.3.1. Voorstel resultaatbestemming 2018

Het resultaat over 2018 bedraagt € 323.897. Uit de analyse blijkt dat dit rekeningresultaat voornamelijk wordt veroorzaakt door lagere loonkosten en een overschot binnen het budget van het organisatieontwikkelplan.

De loonkosten zijn lager uitgevallen dan begroot onder andere doordat in enkele gevallen de vrijgekomen vacatureruimte later is ingevuld dan gepland, mede als gevolg van krapte op de arbeidsmarkt. Het overschot op de prestatie organisatieontwikkeling is ontstaan doordat een deel van de plannen, zoals opgenomen in het organisatieontwikkelplan voor 2018, doorloopt tot in 2019. Een deel van de kosten volgt daardoor pas in 2019. Om de dekking van deze kosten te waarborgen wordt voorgesteld om een bedrag van € 107.519 over te hevelen naar 2019 (zie paragraaf 2.4.2). Een deel van het rekeningresultaat 2018 zal dan worden gestort in de bestemmingsreserve organisatieontwikkeling. Na de toevoeging aan de reserve worden de overhevelde OOP-middelen met een begrotingswijziging in 2019 weer onttrokken uit de reserve en toegevoegd aan de exploitatie ter dekking van de lasten in 2019.

Het restant dat na de voorgestelde toevoeging aan de reserve organisatieontwikkeling resteert bedraagt € 216.378. Voorgesteld wordt om dit bedrag te doteren aan de algemene reserve (weerstandscapaciteit). Uit de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing (paragraaf 2.1) blijkt dat de toevoeging aan de algemene reserve benodigd is om de weerstandscapaciteit op voldoende niveau te houden voor de komende jaren. Na dotatie bedraagt de omvang van de algemene reserve € 510.769.

Kort samengevat ziet het voorstel van de resultaatbestemming 2018 er dan als volgt uit:

Voorstel resultaatbestemming 2018	
<b>Gerealiseerd resultaat 2018</b>	<b>323.897</b>
-/- Dotatie bestemmingsreserve organisatieontwikkeling	-107.519
-/- Dotatie algemene reserve	-216.378
<b>Resultaat 2018 na resultaatbestemming</b>	<b>-</b>

## 2. Paragrafen

Met de paragrafen wordt een dwarsdoorsnede van de financiële aspecten van de jaarstukken gegeven. Voor Prolander betreffen dat de volgende paragrafen: weerstandsvermogen en risicobeheersing, financiering en bedrijfsvoering. De paragrafen lokale heffingen, onderhoud kapitaalgoederen, verbonden partijen en grondbeleid zijn voor Prolander niet van toepassing.

### 2.1. Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Essentieel van de weerstandscapaciteit is of deze toereikend is om eventuele risico's op te vangen. Hierbij wordt benadrukt dat de risico's alleen betrekking hebben op de bedrijfsvoering organisatie Prolander (bedrijf 1). Deze paragraaf geeft daarbij voornamelijk een doorkijk naar de komende boekjaren.

#### 2.1.1. Kaders weerstandvermogen

Om de weerstandscapaciteit in relatie tot de risico's te kunnen beoordelen is een ratio weerstandsvermogen gedefinieerd:

$$\frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}} = \text{Ratio weerstandsvermogen}$$

Door het Rijk is geen algemene norm vastgesteld waar de gemeente of provincie aan moet voldoen. Prolander streeft er naar om de ratio weerstandsvermogen boven de 1,0 te houden. Dat betekent dat alle gekwantificeerde risico's minimaal gedekt moeten worden door de aanwezige weerstandscapaciteit. Door het *Nederlands Adviesbureau voor Risicomanagement* zijn wel enkele beoordelingsnormen gegeven. Een norm van tussen de 1,0 en 1,4 wordt binnen dat kader als voldoende beschouwd.

#### 2.1.2. Inventarisatie van de risico's

Het financiële risico wordt berekend door de kans te vermenigvuldigen met de omvang van het ingeschatte financiële gevolg. Voor het financieel gevolg worden bandbreedtes gehanteerd om een klasseindeling te kunnen bepalen. De uiteindelijke risicoscore wordt berekend door de kwantiteitsklasse te vermenigvuldigen met de klasse behorend bij de bandbreedte van het financiële gevolg (A \* B).

Kans (A)		Financieel gevolg (B)	
Klasse	Kwantiteit	Klasse	Bandbreedte
1	10%	1	< €50.000
2	30%	2	€50.000 - €100.000
3	50%	3	€100.000 - €250.000
4	70%	4	€250.000- €500.000
5	90%	5	> €500.000

Daarnaast is onderscheid gemaakt tussen structurele- en incidentele financiële risico's. Indien noodzakelijk kan van bovenstaand model worden afgeweken voor zover en indien een bepaald risico de maximaal in dit model bereikbare waarde van €450.000 overstijgt (90% van €500.000).



### Risico-inventarisatie Prolander

Bij de inventarisatie van de risico's zijn twee risico's geïdentificeerd, waarbij een inschatting is gemaakt van de kans dat het risico incidenteel (I) of structureel (S) zich daadwerkelijk zal voordoen. Prolander heeft de volgende risico's geïdentificeerd (risicoscore van 1 laag risico tot 25 hoog risico):

Risico	Risico-score	Financieel risico structureel	Financieel risico incidenteel
Langdurig ziekteverzuim	12	249.300	-
Krapte arbeidsmarkt / flexibele schil	12	92.400	-
<b>Totaal risico's</b>		<b>341.700</b>	<b>-</b>

#### Langdurig ziekteverzuim

Bij een relatief kleine organisatie als Prolander heeft langdurig ziekteverzuim een behoorlijke invloed op de exploitatie. Omdat de werkzaamheden doorlopen en niet altijd binnen de eigen formatie kunnen worden opgevangen is voor het langdurig verzuim regelmatig externe inhuur benodigd. In 2018 is ter dekking van de extra lasten van ziektevervanging een beroep gedaan op de weerstandscapaciteit (eerste begrotingswijziging 2018).

#### Omvang

De omvang is berekend door de loonsom 2019 te vermenigvuldigen met het gerealiseerde verzuimpercentage over 2018. De uitkomst van afgerond €415.500 ( $€6.596.344 \times 6,3\%$ ) wordt vermenigvuldigd met een opslag voor de inhuur van externen. De inhuur van tijdelijke krachten en externen is namelijk in verhouding met de eigen formatie relatief prijzig. De uitkomst wordt daarom op basis van verwachtingscijfers met 20% verhoogd. De financiële omvang bedraagt zodoende €498.600 ( $€415.500 \times 120\%$ ). De kwantiteit is ingeschaald op klasse 3 waardoor het financiële risico van deze extra lasten wordt geschat op €249.300.

#### Risicoscore

Kans (A)		Financieel gevolg (B)		Risico (A * B)		
Kwantiteit	Klasse	Omvang	Klasse	Risico €	Risicoscore	I/S
50%	3	€498.600	4	€249.300	12	S

#### Beheersmaatregel

Door het voeren van gedegen verzuimmanagement wordt het risico van verzuim beperkt. Indien er toch sprake is van verzuim, is het streven de werkzaamheden zoveel als mogelijk binnen de huidige formatie op te lossen. Wanneer er toch moet worden ingehuurd worden de kosten in eerste instantie gedekt uit de exploitatie of door een beroep te doen op de algemene reserve.

#### Krapte arbeidsmarkt/ flexibele schil

De formatie bestaat voor een deel uit een flexibele schil die nodig is om de organisatie mee te kunnen laten bewegen met fluctuaties in het werkaanbod naar omvang en naar type functies. Daarnaast is het door toenemende krapte op de arbeidsmarkt lastig om sommige functies te vervullen met eigen medewerkers. Doordat de inhuur van tijdelijke krachten en externen in verhouding met een eigen formatie vaak prijziger is, levert dit extra lasten op.





### Omvang

De verwachting is dat voor ongeveer 10% van de totale formatie in het algemeen een hogere loonsom moet worden betaald. De omvang van het risico bedraagt afgerond circa €132.000 ((10% x €6.596.344<sup>3</sup>) x 20%). De kwantiteit is ingeschaald op klasse 4 (waarschijnlijk), waarmee het totaal financiële risico is bepaald op €92.400.

### Risicoscore

Kans (A)		Financieel gevolg (B)		Risico (A * B)		
Kwantiteit	Klasse	Omvang	Klasse	Risico €	Risicoscore	I/S
70%	4	€132.000	3	€92.400	12	S

### Beheersmaatregel

De kosten van het inhuren van tijdelijke medewerkers worden zoveel als mogelijk beperkt. De provincie Drenthe heeft de inhuur aanbesteed, zowel voor payrolling als voor uitzendwerk. Voor Prolander gelden dezelfde voorwaarden.

## 2.1.3. Inventarisatie van de weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden om niet begrote kosten op te kunnen vangen. Als blijkt dat deze tegenvallers niet gedekt kunnen worden binnen de gehele begroting is de bedrijfsvoeringsorganisatie aangewezen op een extra bijdrage van de provincies Groningen en Drenthe. De weerstandscapaciteit is onderverdeeld in een structurele en incidentele weerstandscapaciteit.

### **Structurele weerstandscapaciteit**

De structurele weerstandscapaciteit bestaat uit de post onvoorzien in de exploitatie. Hiervoor is jaarlijks een post opgenomen van €50.000.

### **Incidentele weerstandscapaciteit**

De incidentele weerstandscapaciteit is het bedrag dat in het eigen vermogen vrij aanwendbaar is. Prolander rekent de algemene reserve tot het vrij aanwendbare vermogen. Deze reserve is bedoeld voor het opvangen van onvoorziene uitgaven voortvloeiende uit opkomende verplichtingen, calamiteit en het opvangen van eventuele rekeningtekorten. De huidige stand van de algemene reserve bedraagt €294.391. Tevens wordt een deel van het nog te bestemmen rekeningresultaat 2018 toegerekend tot het vrij aanwendbare vermogen<sup>4</sup>. Dit betreft het resultaat dat is gecorrigeerd met het bedrag van de voorgestelde over te hevelen OOP-middelen (paragraaf 2.4.3). Het resultaat na de voorgestelde overheveling bedraagt €216.378.

<sup>3</sup> Omvang van de totale loonkosten 2019 conform de programmabegroting 2019.

<sup>4</sup> Op grond van artikel 18, reserves en weerstandsvermogen, van de gemeenschappelijke regeling Prolander (2 november 2015) wordt een batig saldo in beginsel toegevoegd aan de weerstandscapaciteit (de algemene reserve) van de bedrijfsvoeringsorganisatie.

#### 2.1.4. Confrontatie met beschikbare weerstandscapaciteit

In het volgende overzicht worden de hierboven genoemde risico's in verband gebracht met de beschikbare weerstandscapaciteit.

Kans	Financieel gevolg	Structureel	Incidenteel	Totaal
A	Geïnteriseerde risico's	341.700	-	341.700
B	Beschikbare weerstandscapaciteit	-50.000	-510.769	-560.769
<b>C = B - A</b>	<b>Saldo</b>	<b>291.700</b>	<b>-510.769</b>	<b>-219.069</b>

De ratio weerstandsvermogen met betrekking tot het totaal aan risico's is als volgt berekend:

$$\frac{560.769}{341.700} = 1,64$$

##### Conclusie

De uitkomst van 1,64 voldoet ruimschoots aan de streefnorm van groter dan 1. Dit betekent dat de huidige weerstandscapaciteit toereikend is om de geïdentificeerde risico's op te vangen wanneer deze zich tegelijk in één begrotingsjaar voordoen.

#### 2.1.5. Financiële kengetallen

In onderstaand overzicht zijn de wettelijk verplichte kengetallen gepresenteerd. In bijlage 2 is de berekening van onderstaande cijfers gepresenteerd. Na de tabel volgt een korte toelichting.

Financiële kengetallen	Realisatie 2017	Begroting 2018	Realisatie 2018	Norm
Netto schuldquote	0,57%	-1,12%	-0,98%	<130%
Netto schuldquote gecorr. voor alle leningen	0,57%	-1,12%	-0,98%	<130%
Solvabiliteitsratio	15,31%	12,76%	12,49%	>25%
Structurele exploitatieruimte	0,84%	2,02%	-0,26%	>0%
Solvabiliteit na correctie	25,80%	23,15%	18,37%	>25%

##### Netto schuldquote (gecorrigeerd voor alle leningen)

De netto schuld weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van Prolander ten opzichte van de eigen middelen. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Hoe lager het percentage, hoe beter. Ten opzichte van het voorgaande boekjaar en de begroting is een verbetering van netto schuldquote te zien. Dit komt doordat het vreemd vermogen verder is afgenomen terwijl de baten licht zijn gestegen. Het percentage van -0,98% is uitstekend.

##### Solvabiliteitsratio

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin Prolander in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Het gerealiseerde percentage van 12,49% is lager dan de norm van 25% of hoger en dit wordt veroorzaakt door de rekeningcourantverhouding met bedrijf 2 en 3 (provincies Groningen en Drenthe). Om een betere afspiegeling te geven van de solvabiliteit van Prolander is het kengetal *solvabiliteit na correctie rekeningcourantverhouding deelnemers* opgenomen.

### Structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten. Bij incidentele lasten of baten gaat het om eenmalige zaken die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen. De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves gedeeld door de totale baten (exclusief met de mutatie reserves) en uitgedrukt in een percentage. Een negatief percentage betekent dat de structurele baten niet toereikend zijn om de structurele lasten te dekken. Met het gerealiseerde percentage van -0,26% wordt nagenoeg voldaan aan de norm van 0% of hoger.

### Solvabiliteit na correctie rekeningcourantverhouding deelnemers

Om een realistischer beeld te geven van de solvabiliteit van bedrijf 1 is het kengetal *solvabiliteit na correctie rekeningcourantverhouding deelnemers* opgenomen. Dit kengetal is toegevoegd omdat in de berekening van de solvabiliteitsratio die bij ministeriële regeling is voorgeschreven geen rekening wordt gehouden met de feitelijke schuldenpositie van de eigen organisatie. Bij de rekeningcourantverhoudingen met de provincies Groningen en Drenthe is in beginsel geen sprake van een schuld maar van vooruit ontvangen gelden met een specifiek bestedingsdoel. Prolander is belast met de uitvoering van de projecten en het besteden van de projectgelden, maar beide moeders staan garant voor de daadwerkelijke financiële verplichtingen.

Wanneer de rekeningcourantverhouding buiten de berekening van de solvabiliteitsratio wordt gelaten is er sprake van een solvabiliteitsratio van 18,37%. Hoewel hiermee niet wordt voldaan aan de gepresenteerde norm van 25% is er geen sprake van een zorgelijke situatie gezien de omvang van de vlottende activa, zoals blijkt uit de balans per 31 december 2018 (paragraaf 5.1). De omvang van de vlottende activa is namelijk groter dan de omvang van de vlottende passiva waarmee in beginsel dus onmiddellijk aan alle (kortlopende) verplichtingen kan worden voldaan.

## 2.2. Financiering

Via de financieringsparagraaf (artikel 13 van het BBV) in de begroting en de jaarstukken wordt de uitwerking en uitvoering van het treasurybeleid respectievelijk vastgesteld en verantwoord. In deze paragraaf worden onder meer de ontwikkelingen aangegeven met betrekking tot het kasgeldlimiet, de ontwikkelingen wat betreft de renterisiconorm en de verwachte toe- of afname van geldleningen en/of uitzettingen.

### 2.2.1. Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet houdt in dat de gemiddelde netto-vlottende schuld van een decentrale overheid (ofwel openbaar lichaam) in een bepaald kwartaal niet hoger mag zijn dan een wettelijk bepaald percentage van het begrotingstotaal aan lasten. In artikel 2, lid 1d van de uitvoeringsregeling van de Wet fido is het percentage voor gemeenschappelijke regelingen vastgesteld op 8,2%. Hieronder volgt de toetsing van de kasgeldlimiet.

#### **Berekening kasgeldlimiet (1)**

Begrotingstotaal aan lasten * 8,2%	=	Kasgeldlimiet in bedrag
€8.161.504 * 8,2%	=	€669.243

#### **Berekening netto-vlottende schuld (2)**

Vlottende schuld -/- vlottende middelen	=	Netto-vlottende schuld
€3.257.161 -/- €6.297.196	=	-€3.040.035



### Toetsing kasgeldlimiet

Kasgeldlimiet (1) -/- netto-vlottende schuld (2)	=	Ruimte (+) of overschrijding (-)
€669.243 -/- -€3.040.035	=	€3.709.278 (+)

Op basis van de uitkomst kan worden geconcludeerd dat Prolander, op basis van de balans per 31 december 2018, voldoet aan de wettelijke bepalingen omtrent de kasgeldlimiet van de Wet fido.

### 2.2.2. Geldleningen

De provincie Drenthe heeft in de aanloopfase diverse investeringen voorgefinancierd. In totaal ging dit om een bedrag van € 1.866.594. Hierbij is de afspraak gemaakt dat Prolander deze lening met ingang van het jaar 2016 in vier jaarlijkse termijnen aflost. Voor deze geldlening is Prolander geen rentevergoeding verschuldigd. De terugbetaling van de termijn voor 2018 heeft plaatsgevonden. Daarmee is driekwart van deze lening afgelost.

Omschrijving	Lening- bedrag	Rente- percentage	Saldo 01-01-2018	Saldo 31-12-2018	Rentelast
Lening provincie Drenthe	1.866.594	0%	933.297	466.648	-
<b>Totaal</b>	<b>1.866.594</b>	<b>-</b>	<b>933.297</b>	<b>466.648</b>	<b>-</b>

### 2.2.3. Omslagrente

Verwerking van de renteomslag is verplicht vanaf boekjaar 2018. Het rente omslagpercentage wordt bepaald door de netto rentelasten te delen door de boekwaarde van de investeringen. Aangezien bij Prolander geen sprake is van rentelasten wordt er geen rente toegerekend aan de activa.

### 2.2.4. Renterisiconorm

Het renterisico heeft betrekking op de vaste schuld en op het bedrag waarover renterisico wordt gelopen. Naast de renteherzieningen zijn hiervoor ook de aflossingen van belang, want het renterisico wordt verkleind door aflossingen in de tijd te spreiden. Het renterisico wordt getoetst aan het bedrag van de renterisiconorm. De renterisiconorm heeft betrekking op het totaal van de begroting van uitsluitend het komende jaar. De renterisiconorm bedraagt 20% van de vaste schuld (waarbij een drempelbedrag geldt van €2.500.000). Bij Prolander is ultimo 2018 sprake van een lang vreemd vermogen positie van €466.648. Prolander voldoet aan de renterisiconorm, zoals uit de onderstaande berekeningen blijkt.

#### Berekening renterisico (1)

Renteherzieningen + aflossingen	=	Renterisico
€0 + €466.649	=	€466.649

#### Berekening renterisiconorm (2)

Begrotingstotaal * 20%	=	Renterisiconorm
€8.161.504 * 20%	=	€2.500.000 <sup>5</sup>

<sup>5</sup> Aangezien de uitkomst (€1.632.301) lager is dan het drempelbedrag bedraagt de norm €2.500.000.



### **Toetsing renterisico in relatie tot de renterisiconorm**

Aangezien de renterisiconorm (2) groter is dan het renterisico (1) is er sprake van ruimte onder de renterisiconorm.

### **2.3. Bedrijfsvoering**

De paragraaf betreffende de bedrijfsvoering geeft inzicht in de stand van zaken en de beleidsvoornemens ten aanzien van de bedrijfsvoering. In de programmaverantwoording is de bedrijfsvoering uitvoerig aan de orde geweest en wordt daarom in deze paragraaf niet nader toegelicht.

## 2.4. Organisatieontwikkelpun



Het organisatieontwikkelpun (OOP) is op 19 juni 2017 vastgesteld door het bestuur. In het bestuur is afgesproken dat de voortgang van het OOP via de reguliere P&C-cyclus wordt gemonitord. Dit houdt in dat de verantwoording aangaande de voortgang onderdeel uitmaakt van het jaarverslag. In deze paragraaf wordt daar invulling aan gegeven.

### 2.4.1. Voortgang Organisatieontwikkeling

In deze paragraaf is de financiële voortgang van de organisatieontwikkeling weergegeven. Een deel van de lasten wordt afgerekend op de prestatie organisatieontwikkeling in de exploitatie. Er zijn echter ook lasten die worden verantwoord onder andere prestaties (zoals opleiding), of activiteiten hebben (deels) plaatsgevonden in 2018 en leiden tot lasten in 2019. Hierdoor is in beginsel geen aansluiting te maken met de prestatie organisatieontwikkeling zoals gepresenteerd in het overzicht van baten en lasten (hoofdstuk 4).

Vanuit de OOP-begroting is een aantal thema's te herleiden. Per thema wordt op hoofdlijnen de beleidsmatige- en financiële realisatie weergegeven. Met van een ringdiagram is de financiële realisatie in dit boekjaar gepresenteerd, de kleurlegenda geeft inzicht in de realisatie.

#### Legenda

-  = Ruimte binnen de beschikbare middelen 2018 (onderschrijding)
-  = Realisatie boekjaar 2018

---

### Thema 1 – Opleiding

---

Dit budget is voornamelijk bedoeld voor de opleiding en de ontwikkeling van medewerkers op individueel niveau. Te zien is dat er in 2018 sprake is van een onderschrijding van het budget. Het grootste deel van het beschikbare budget is persoonlijk ontwikkelbudget (POB), voortvloeiend uit de CAO afspraken. Het persoonlijk ontwikkelbudget mag de medewerker conform de cao-afspraken zelf inzetten en mag ook gericht zijn op een carrière buiten Prolander.

Begroot 2018	€	97.000	
Realisatie 2018	€	<u>84.453</u>	+/-
<b>Resultaat</b>	€	<b>-12.547</b>	



Het opleidingsbudget is structureel in de exploitatie opgenomen. Dit komt omdat het een meerjarige begrotingspost betreft en geen incidentele post die zich enkel voordoet gedurende de looptijd van het OOP. De over- of onderschrijdingen komen in dit geval ook ten gunste of ten laste van het exploitatieresultaat. Het restant budget wordt om die reden niet meegenomen in het budgetoverhevelingsvoorstel.

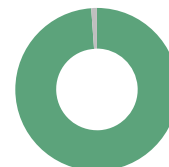
---

## Thema 2 – Huisvesting

---

De plannen omtrent de aanpassingen van F3 in Assen (faciliteren projectorganisatie, geluiddemping) zijn gerealiseerd in afstemming met Facilitair Drenthe. Er zijn onder meer twee grote projectkamers gemaakt op de F3-vleugel.

Begroot 2018	€	40.000	
Realisatie 2018	€	<u>39.559</u>	+/-
<b>Resultaat</b>	€	<b>-441</b>	



Aangezien het project is afgerond is het restant niet meegenomen in het overhevelingsvoorstel.

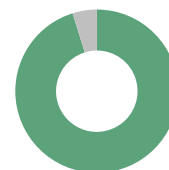
---

## Thema 3 – ICT

---

De gerealiseerde kosten hebben grotendeels betrekking op het realiseren van het informatieplan voor Prolander dat in november 2018 gereed is gekomen. Verder hebben de kosten betrekking op de invoering van iBabs inclusief de gebruikers en beheerderstrainingen.

Begroot 2018	€	80.500	
Realisatie 2018	€	<u>76.604</u>	+/-
<b>Resultaat</b>	€	<b>-3.896</b>	



Aangezien het project is afgerond is het restant niet meegenomen in het overhevelingsvoorstel.

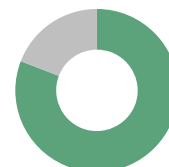
---

## Thema 4 – Communicatie & Identiteit

---

De gerealiseerde kosten hebben betrekking op de kosten van een extern adviseur voor de uitvoering van een identiteitstraject waarbij de verdere professionalisering van medewerkers van Prolander wordt vormgegeven. Het gaat dan onder andere om werken vanuit de kernwaarden die vanuit de provincies zijn meegegeven bij de start van Prolander. Dit traject is in 2018 nog niet volledig afgerond en zal in 2019 worden voortgezet. Verder hebben de kosten betrekking op de realisatie van een huisstijlhandboek, bedrijfskleding en op verbeteringen van de website.

Begroot 2018	€	40.000	
Realisatie 2018	€	<u>32.333</u>	+/-
<b>Resultaat</b>	€	<b>-7.667</b>	



Het identiteitsproject is nog niet volledig afgerond en kan niet volledig gedekt worden uit de beschikbare middelen voor 2019. Het budgetsaldo maakt daarom onderdeel uit van het overhevelingsvoorstel.



---

**Thema 5 – Bestuurlijke en omgevings sensitiviteit**

---

Dit thema is reeds in 2017 afgerond.

---

**Thema 6 – Relatie opdrachtgever en opdrachtnemer**

---

Om het opdrachtgever- en opdrachtnemerschap scherper te stellen is budget voor een Vanguard-traject opgenomen in het OOP. Hiervoor is € 10.000 gereserveerd in de begroting (overgeheveld budget uit 2017 naar 2018). In de periode waarin het OOP is opgesteld (eind 2016), was de provincie Drenthe daar volop mee doende. Inmiddels hebben beide provincies en Prolander gekozen voor een andere werkwijze om het opdrachtgever- opdrachtnemerschap aan te scherpen. Er hebben in 2018 geen uitgaven plaatsgevonden.

Begroot 2018	€	10.000
Realisatie 2018	€	<u>- +/-</u>
<b>Resultaat</b>	€	<b>-10.000</b>



De ontwikkeling van de samenwerking met onze beide provinciale opdrachtgevers in het kader van het opdrachtgever- en opdrachtnemerschap heeft volop de aandacht. Hierover zijn inmiddels afspraken gemaakt met de betrokken partijen. Voorgesteld wordt om de middelen die bestemd waren voor het Vanguard-traject in te zetten voor de verdere ontwikkeling van het opdrachtgever- en opdrachtnemerschap met hetzelfde doel maar conform de samen met beide provincies nieuw gekozen werkwijze. Het budgetsaldo is daarom onderdeel van het overhevelingsvoorstel.

---

**Thema 7 - Innovatie**

---

De gerealiseerde kosten hebben betrekking op vakliteratuur en het bijwonen van een lezing.

Begroot 2018	€	9.000
Realisatie 2018	€	<u>2.906 +/-</u>
<b>Resultaat</b>	€	<b>-6.094</b>



Omdat in 2019 nog een extra inzet moet worden gedaan voor verdere professionalisering als het gaat om projectmatig werken, wordt voorgesteld om het resultaat op dit thema mee te nemen in het budgetoverhevelingsvoorstel ter dekking van de kosten van het projectmatig werken (thema 8).





---

## Thema 8 - Projectmatig werken

---

Bij de implementatie van projectmatig werken worden we geholpen door een externe deskundige. In 2018 is een eerste fase van een leertraject projectmanagement voor programmamanagement en projectleiders uitgevoerd. Dit leertraject is nog niet afgerond en zal in 2019 een vervolg krijgen. Verder is er een adviesopdracht uitgevoerd over de personele inzet voor de uitvoering van de PPO 2019.

Begroot 2018	€	50.000	
Realisatie 2018	€	<u>31.147</u>	+/-
<b>Resultaat</b>	€	<b>-18.853</b>	



Het vervolg van het leertraject projectmanagement zal plaatsvinden in 2019. Het budgetsaldo wordt daarom meegenomen in het budgetoverhevelingsvoorstel.

---

## Thema 9 - Kennis delen

---

De gerealiseerde kosten hebben op meerdere zaken betrekking. Om kennis vaker en structureler te delen en te ontwikkelen zijn op dit moment vijf vakgroepen gestart: Ruimtelijk Ontwerp, GIS, Ecologie en Hydrologie, Grond en Landbouw. Ook organiseren we al langer kennislunches om elkaar te informeren. Verder is er een start gemaakt met het Management Development (MD)-traject.

Begroot 2018	€	54.500	
Realisatie 2018	€	<u>25.673</u>	+/-
<b>Resultaat</b>	€	<b>-28.827</b>	



Het MD-traject loopt nog door in 2019, en kan niet gedekt worden uit de beschikbare middelen voor 2019. Het budgetsaldo maakt daarom onderdeel uit van het overhevelingsvoorstel.

---

## Thema 10 - Personeel

---

Dit betreft kosten voor inhuur om innovatie te stimuleren en inhuur voor vervanging van zieke medewerkers. Daarnaast hebben de kosten betrekking op de vervulling van specifieke kwetsbare functies die ook onderkend zijn in de Evaluatie Prolander 2016-2017, die begin 2018 is opgeleverd, zoals de functies van een privaattjurist, een adjunct programmamanager, een grondstrategen en een financieringsdeskundige.

Begroot 2018	€	377.000	
Realisatie 2018	€	<u>340.922</u>	+/-
<b>Resultaat</b>	€	<b>-36.078</b>	



Omdat we ook in 2019 te maken met structureel hoog verzuimpercentage wegens ziekte nemen we het saldo mee in het budgetoverhevelingsvoorstel en voegen we het toe aan de begrotingspost loonkosten in 2019.

## 2.4.2. Overhevelingsvoorstel OOP-middelen 2018

Concluderend laat onderstaande tabel zien hoe de begroting eruit zag en wat we voorstellen qua overheveling. Voor een deel van de OOP-middelen stellen wij voor de middelen over te hevelen naar 2019 of latere boekjaren.

Thema	Begroting OOP 2018	Realisatie OOP 2018	Over te overhevelen
1. Opleiding	97.000	84.453	-
2. Huisvesting	40.000	39.559	-
3. ICT	80.500	76.604	-
4. Communicatie & identiteit	40.000	32.333	7.667
5. Bestuurlijke en omgevings sensitiviteit	-	-	-
6. Relatie opdrachtgever en opdrachtnemer	10.000	-	10.000
7. Innovatie	9.000	2.906	6.094
8. Projectmatig werken	50.000	31.147	18.853
9. Kennis delen	54.500	25.673	28.827
10. Personeel	377.000	340.922	36.078
<b>Totaal</b>	<b>758.000</b>	<b>633.597</b>	<b>107.519</b>

In totaal is een bedrag van € 107.519 onderdeel van het overhevelingsvoorstel. Een bedrag van € 16.884 niet, en valt vrij in het resultaat

# Jaarrekening



## 3. Waarderingsgrondslagen

De balans is een in geld uitgedrukt overzicht van de samenstelling van de financiële positie op een bepaald tijdstip. Enerzijds staan op de balans de bronnen waar het vermogen vandaan komt; de passiva. Anderzijds staan op de balans de zaken waar dit vermogen in gestopt is; de activa. Onder de passiva staan eigen vermogen (reserves) en vreemd vermogen (langlopende leningen en kortlopende schulden). Activa zijn onder andere investeringen, debiteuren en de liquide middelen.

### 3.1. Grondslagen voor waardering

Voor zover niet anders vermeld zijn de activa gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of vervaardigingsprijs. Op vaste activa met een beperkte gebruiksduur wordt jaarlijks afgeschreven volgens een stelsel dat is afgestemd op de verwachte economische levensduur.

#### **Materiële vaste activa**

Alle materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de oorspronkelijke verkrijgingsprijs (de inkoopprijs en eventuele bijkomende kosten), verminderd met de ontvangen subsidies en direct gerelateerde bijdragen, de jaarlijkse afschrijvingslasten en afwaarderingen wegens duurzame waardeverminderingen. Duurzame waardeverminderingen van vaste activa worden onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar in aanmerking genomen.

De op de oorspronkelijke verkrijgings- of vervaardigingsprijs toegepaste jaarlijkse afschrijvingen corresponderen met een stelsel dat is afgestemd op de verwachte toekomstige gebruiksduur (kortste van de geschatte economische levensduur óf technische gebruiksduur) van de geactiveerde objecten en voorzieningen. De eerste afschrijving vindt plaats in het jaar volgend op het jaar waarin de investering heeft plaatsgevonden.

De gehanteerde afschrijvingstermijnen zijn opgenomen in financieel reglement Prolander zoals laatstelijk vastgesteld in de openbare vergadering van het Bestuur van 11 januari 2016. De afschrijvingen worden berekend volgens de lineaire methode. Eventuele boekwinsten bij inruil of afstoting van een kapitaalgoed zijn als incidentele bate in de jaarrekening verwerkt.

#### **Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar**

De uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht. Deze voorziening wordt statisch bepaald.

#### **Liquide middelen**

De liquide middelen zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde.

#### **Eigen vermogen**

Het eigen vermogen bestaat uit de reserves en het resultaat volgend uit het overzicht van baten en lasten.

#### **Vaste schulden**

De vaste schulden zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde (hoofdsom) verminderd met het totaal van de gedane aflossingen. De vaste schulden hebben een rentetypische looptijd van één jaar of langer.



### **Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar**

De netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

### **Overlopende passiva**

De overlopende passiva zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

## **3.2. Grondslagen voor resultaatbepaling**

Onder baten worden die baten verstaan die rechtstreeks aan het jaar zijn toe te rekenen en die in het jaar als gerealiseerd kunnen worden beschouwd. De lasten worden bepaald met inachtneming van de hiervoor reeds vermelde grondslagen voor waardering en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben. Baten worden verantwoord in het jaar waarin de goederen zijn geleverd, c.q. de diensten zijn verricht. Verliezen worden in aanmerking genomen in het jaar waarin deze voorzienbaar zijn.

### **Resultaatbestemming**

Het gerealiseerde resultaat volgend uit het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening is op de balans gepresenteerd onder het eigen vermogen. Bij de vaststelling van de jaarstukken wordt dit bedrag definitief bestemd.



## 4. Overzicht van baten en lasten

### 4.1. Overzicht van baten en lasten over de periode 1 januari 2018 tot en met december 2018

Omschrijving	Realisatie 2017	Begroting 2018 voor wijziging			Begroting 2018 na wijziging			Realisatie 2018			Verschil (b -/ a)	V/N
		Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo (a)	Baten	Lasten	Saldo (b)		
<b>Prestatie</b>	<b>Saldo</b>	<b>Baten</b>	<b>Lasten</b>	<b>Saldo</b>	<b>Baten</b>	<b>Lasten</b>	<b>Saldo (a)</b>	<b>Baten</b>	<b>Lasten</b>	<b>Saldo (b)</b>	<b>Resultaat</b>	
Loonkosten	5.933.253	-	5.735.213	5.735.213	-	6.279.230	6.279.230	-	6.127.734	6.127.734	-151.496	V
Aanvullende bedrijfsvoering	215.954	-	249.729	249.729	-	225.729	225.729	-	224.952	224.952	-777	V
Overige bijkomende kosten	288.574	-	298.482	298.482	-	280.777	280.777	-	287.215	287.215	6.438	N
Organisatieontwikkeling	155.228	-	100.000	100.000	-	661.000	661.000	-	549.144	549.144	-111.856	V
<b>Totaal personele kosten</b>	<b>6.593.009</b>	<b>-</b>	<b>6.383.424</b>	<b>6.383.424</b>	<b>-</b>	<b>7.446.736</b>	<b>7.446.736</b>	<b>-</b>	<b>7.189.045</b>	<b>7.189.045</b>	<b>-257.691</b>	<b>V</b>
Huisvesting	504.000	-	504.000	504.000	-	504.000	504.000	-	504.000	504.000	-	=
Automatisering	414.444	-	427.500	427.500	-	432.500	432.500	-	432.000	432.000	-500	V
Archiefkosten	18.939	-	33.000	33.000	-	15.000	15.000	-	18.830	18.830	3.830	N
Kapitaallasten investeringen	522.787	-	613.580	613.580	-	576.519	576.519	-	576.519	576.519	-	V
Externe deskundigen	82.530	-	50.000	50.000	-	75.000	75.000	-	48.558	48.558	-26.442	V
Kantoorkosten	38.040	-	100.000	100.000	-	65.000	65.000	-	64.395	64.395	-605	V
Onvoorzien	-	-	50.000	50.000	-	50.000	50.000	-	-	-	-50.000	V
<b>Totaal materiële kosten</b>	<b>1.580.740</b>	<b>-</b>	<b>1.778.080</b>	<b>1.778.080</b>	<b>-</b>	<b>1.718.019</b>	<b>1.718.019</b>	<b>-</b>	<b>1.644.301</b>	<b>1.644.301</b>	<b>-73.718</b>	<b>V</b>
Bijdrage Drenthe	-5.484.419	-5.594.107	-	-5.594.107	-5.594.107	-	-5.594.107	-5.594.107	-	-5.594.107	-	=
Bijdrage Groningen	-2.586.990	-2.638.730	-	-2.638.730	-2.638.730	-	-2.638.730	-2.638.730	-	-2.638.730	-	=
Aanvullende opdrachten	-106.257	-	-	-	-230.097	-	-230.097	-236.875	19.950	-216.926	13.171	N
Overige incidentele baten	-52.600	-	-	-	-	-	-	-5.660	-	-5.660	-5.660	V
<b>Totaal bijdragen</b>	<b>-8.230.266</b>	<b>-8.232.837</b>	<b>-</b>	<b>-8.232.837</b>	<b>-8.462.934</b>	<b>-</b>	<b>-8.462.934</b>	<b>-8.475.372</b>	<b>19.950</b>	<b>-8.455.423</b>	<b>7.511</b>	<b>N</b>
<b>Saldo van baten en lasten</b>	<b>-56.517</b>	<b>-8.232.837</b>	<b>8.161.504</b>	<b>-71.333</b>	<b>-8.462.934</b>	<b>9.164.755</b>	<b>701.821</b>	<b>-8.475.372</b>	<b>8.853.296</b>	<b>377.924</b>	<b>-323.897</b>	<b>V</b>
Mutatie in de reserves	-459.682	-	-	-	-701.821	-	-701.821	-701.821	-	-701.821	-	=
<b>Gerealiseerd resultaat</b>	<b>-516.199</b>	<b>-8.232.837</b>	<b>8.161.504</b>	<b>-71.333</b>	<b>-9.164.755</b>	<b>9.164.755</b>	<b>-</b>	<b>-9.177.193</b>	<b>8.853.296</b>	<b>-323.897</b>	<b>-323.897</b>	<b>V</b>

+ is een nadeel (N), - is een voordeel (V)

## 4.2. Toelichting op het overzicht van baten en lasten

De baten en lasten van Prolander zijn onderverdeeld in een drietal productvelden met ieder eigen prestaties. De productvelden bestaan uit de personeels- en materiële kosten en de ontvangsten van de provincies, medefinanciers en overige (incidentele) bijdragen. In de toelichting zijn de verschillen op het niveau van prestatie toegelicht. Met de aanduiding 'V/N' is aangegeven of er sprake is van een voor- of nadeel ten opzichte van de begroting 2018 na wijziging. Afwijkingen op prestaties kleiner dan €10.000 zijn niet toegelicht.

### *Vennootschapsbelasting*

Prolander heeft in 2016 fiscaal advies ontvangen over de vennootschapsbelastingplicht. Uitkomst van deze analyse is dat er geen sprake is van een vennootschapsbelastingplicht. Om deze reden is de vennootschapsbelasting niet opgenomen in het overzicht van baten en lasten.

### 4.2.1. Personele kosten

<b>Loonkosten</b>	<b>Afwijking</b>	<b>V/N</b>
	€ 151.496	<b>V</b>

De kosten zijn lager uitgevallen dan begroot doordat in enkele gevallen de vrijgekomen vacatureruimte later is ingevuld dan gepland, mede als gevolg van krapte op de arbeidsmarkt. Ook zijn de kosten lager uitgevallen door onbetaald ouderschapsverlof, het kopen van extra verlof door medewerkers en lagere inschaling. Verder zijn er lagere inhuurkosten geweest als gevolg van ziekte en verlof van inhuurkrachten. In een enkel geval hebben we later kunnen inhuren dan gepland. Ook hebben enkele medewerkers iets later gebruik maken van het generatiepact dan van te voren ingeschat, zie ook toelichting in onderdeel 1.1.3, Intern, bedrijfsvoering. Overigens viel de loonkostenstijging als gevolg van de CAO afspraken hoger uit dan geraamd.

<b>Organisatieontwikkeling</b>	<b>Afwijking</b>	<b>V/N</b>
	€ 111.856	<b>V</b>

Voornameeljk op de thema's personeel, kennis delen, projectmatig werken en communicatie & identiteit is minder uitgegeven dan begroot. Dit heeft mede te maken met het feit dat we het jaar verdrietig zijn gestart en we de eerste 3 maanden de focus hebben gelegd op het verrichten van de reguliere werkzaamheden. Dit levert voor het boekjaar 2018 een voordeel op. Aangezien dit overschot geen juiste graadmeter is voor de voortgang van het OOP dient de financiële uitputting van het budget in samenhang met de beleidsmatige voortgang, zoals gepresenteerd in paragraaf 2.4, te worden gezien.

### 4.2.2. Materiële kosten

<b>Externe deskundigen</b>	<b>Afwijking</b>	<b>V/N</b>
	€ 26.442	<b>V</b>

Op basis van de realisatie 2016 en 2017 is het budget voor de inhuur van externe deskundigen in 2018 naar boven bijgesteld (eerste begrotingswijziging 2018). De daadwerkelijke kosten zijn lager uitgevallen dan begroot doordat er minder gebruik is gemaakt van de inhuur van externe deskundigen. Dit levert een voordeel op ten opzichte van de begroting.

<b>Onvoorzien</b>	<b>Afwijking</b>	<b>V/N</b>
	€ 50.000	<b>V</b>

Op de post onvoorzien is geen beroep gedaan en valt vrij ten gunste van het resultaat 2018.



### 4.2.3. Bijdragen

<b>Extra bijdrage PPO</b>	<b>Afwijking</b>	<b>V/N</b>
	€ 13.171	<b>N</b>

Naast de structurele deelnemersbijdragen zijn in de voorjaarsrapportage 2018 extra inkomsten geraamd. Deze extra inkomsten komen voort uit opdrachten die bovenop de reguliere PPO zijn gesloten met de provincie Groningen. Het nadeel ten opzichte van de begroting na wijziging is ontstaan doordat er onvoldoende rekening is gehouden met de kosten van derden voor de uitvoering van deze opdrachten.

### 4.3. Overzicht van incidentele baten en lasten

Volgens de BBV is het verplicht om een overzicht te presenteren van de incidentele baten en lasten. Op die manier kan beoordeeld worden of en in hoeverre er sprake is van een sluitende begroting. Incidentele baten en lasten zijn baten en lasten die zich maximaal drie jaar achtereenvolgens voordoen. Prolander hanteert hierbij de volgende uitgangspunten:

- Als bestaand structureel beleid, niet zijnde een tijdelijke geldstroom, binnen de termijn van drie jaar een wijziging ondergaat dan worden de daarmee samenhangende lasten of baten in het begrotingsjaar niet als incidenteel aangemerkt. Budgetverschillen op activiteiten inzake structureel bestaand beleid kwalificeren wij dus als “structureel”.
- Toevoegingen aan en onttrekkingen uit de reserves worden als incidenteel beschouwd als het gaat om niet-structurele toevoegingen aan een bestemmingsreserve of dekking van incidentele lasten. In het overzicht is dit vertaald door naast de incidentele last ook de mutatie uit de reserve te presenteren.
- Meerjarige tijdelijke geldstromen waarvan de eindigheid vastligt vanwege een bestuursbesluit kwalificeren wij als incidentele baten en lasten, ook als de geldstroom (nog) langer duurt dan duurt jaar. Hiervan is sprake bij bijvoorbeeld projecten die langer dan drie jaar duren, maar waarvan wel bekend is dat die bijdrage op termijn stopt.

De over 2018 gerealiseerde incidentele baten en lasten zich als volgt te specificeren:

Incidentele baten en lasten	Begroting 2018 voor wijziging	Begroting 2018 na wijziging	Realisatie 2018
<b>A. Incidentele baten</b>			
- Aanvullende opdrachten	-	-230.097	-236.875
- Suppletie omzetbelasting 2017	-	-	-5.660
- Mutaties reserves	-	-701.821	-701.821
<b>Totaal incidentele baten</b>	<b>-</b>	<b>931.918</b>	<b>944.356</b>
<b>B. Incidentele lasten</b>			
- Organisatieontwikkeling	100.000	661.000	549.144
- Generatiepact (saldo)	-	66.668	28.953
- Kosten aanvullende PPO projecten	-	-	19.950
<b>Totaal incidentele lasten</b>	<b>100.000</b>	<b>727.668</b>	<b>598.047</b>
<b>Saldo incidentele baten en lasten</b>	<b>100.000</b>	<b>-204.250</b>	<b>-346.309</b>



## 5. Balans

### 5.1. Balans per 31 december 2018

Balans per 31 december 2018	Boekwaarde 31-12-2018	Boekwaarde 31-12-2017
<b>Activa</b>		
<b>Materiële vaste activa</b>	<b>809.057</b>	<b>1.316.639</b>
- Investerings met een economisch nut	809.057	1.316.639
<b>Totaal vaste activa</b>	<b>809.057</b>	<b>1.316.639</b>
<b>Uitzettingen met een rentetypische looptijd &lt; 1 jaar</b>	<b>6.297.196</b>	<b>6.973.956</b>
- Rekening courant verhouding met het Rijk	6.261.488	6.938.023
- Overige vorderingen	35.708	35.933
<b>Overlopende activa</b>	<b>35.028</b>	<b>4.695</b>
- Overige nog te ontvangen bedragen en vooruitbetaalde bedragen	35.028	4.695
<b>Totaal vlottende activa</b>	<b>6.332.223</b>	<b>6.978.651</b>
<b>Totaal activa</b>	<b>7.141.280</b>	<b>8.295.290</b>
<b>Passiva</b>		
<b>Eigen vermogen</b>	<b>891.801</b>	<b>1.269.725</b>
- Algemene reserve	294.391	289.716
- Bestemmingsreserves	273.513	463.809
- Het resultaat volgend uit het overzicht van baten en lasten	323.897	516.200
<b>Vaste schulden met een rentetypische looptijd ≥ 1 jaar</b>	<b>466.649</b>	<b>933.297</b>
- Onderhandse leningen van openbare lichamen	466.649	933.297
<b>Totaal vaste passiva</b>	<b>1.358.450</b>	<b>2.203.022</b>
<b>Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd &lt; 1 jaar</b>	<b>3.257.161</b>	<b>3.444.845</b>
- Banksaldi	-	56
- Overige schulden	3.257.161	3.444.789
<b>Overlopende passiva</b>	<b>2.525.670</b>	<b>2.647.423</b>
- Nog te betalen bedragen	278.520	589.214
- Overige vooruitontvangen bedragen	2.247.150	2.058.209
<b>Totaal vlottende passiva</b>	<b>5.782.831</b>	<b>6.092.268</b>
<b>Totaal passiva</b>	<b>7.141.280</b>	<b>8.295.290</b>

## 5.2. Toelichting balans per 31 december 2018

### 5.2.1. Vaste activa

#### Materiële vaste activa

Prolander kent alleen investeringen die zijn te typeren als investeringen met een economisch nut. Investerings hebben een economisch nut als ze verhandelbaar zijn en/of als ze kunnen bijdragen aan het genereren van middelen. De eerste afschrijving vindt plaats in het jaar volgend op het jaar waarin de investering heeft plaatsgevonden. Er is geen sprake van rentetoe-rekening op activa. Daarnaast hebben in 2018 geen desinvesteringen, bijdragen van derden en afwaarderingen wegens duurzame waardeverminderingen plaatsgevonden.

#### Afschrijvingen 2018

De richtlijnen over het afschrijven zijn vastgesteld in het Financiële Reglement Prolander 2016 (art. 10). Op grond van het Financiële Reglement worden investeringen lineair afgeschreven. Voor software, automatiseringsapparatuur en telefooninstallaties geldt een afschrijvingstermijn van vier jaar, waarbij de restwaarde is gesteld op nihil. De ontwikkeling van de boekwaarde gedurende het verslagjaar is als volgt:

Vaste activa	Boekwaarde 31-12-2017	Investering boekjaar	Afschrijving boekjaar	Boekwaarde 31-12-2018
- Investerings met economisch nut	1.316.639	68.936	576.519	809.057
<b>Totaal materiële vaste activa</b>	<b>1.316.639</b>	<b>68.936</b>	<b>576.519</b>	<b>809.057</b>

#### Investerings 2018

Het restantkrediet uit 2017 is beschikbaar gesteld voor de afronding van het VRIS-systeem en de verdere verbeteringen van EBS (financieel systeem) in 2018. De gedane investeringen in 2018 betreffen dan ook diverse aanpassingen binnen het vastgoedregistratiesysteem en EBS zoals als is toegelicht in het jaarverslag. Een deel van de aanpassingen is nog niet volledig gerealiseerd en loopt door in 2019. De besteding van het investeringskrediet in 2018 staat hieronder vermeld.

Investerings	Beschikbaar krediet	Besteding cumulatief	Openstaande verplichting	Restant krediet
- ICT-investerings 2018	124.264	68.936	39.730	15.598
<b>Totaal</b>	<b>124.264</b>	<b>68.936</b>	<b>39.730</b>	<b>15.598</b>

#### Restantkredieten

Voorgesteld wordt om het krediet voor de ICT-investerings 2018 over te hevelen naar 2019. De gewenste overheveling (€ 55.328) bestaat uit de openstaande verplichtingen (€ 39.730) en het restantkrediet (€ 15.598). Voor de volledigheid wordt vermeld dat in de meerjarenbegroting 2018-2022 al rekening is gehouden met de volledige uitputting van dit krediet en dit heeft dus meerjarig geen hogere kapitaallasten tot gevolg.

## 5.2.2. Vlottende activa

### Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

De vorderingen van Prolander bestaan uit de rekening-courantverhouding met het Rijk en de overige vorderingen. De uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

#### Rekening-courantverhouding met het Rijk

Deze post betreft de aangehouden middelen op de rekening-courant relatie met het Rijk uit hoofde van het schatkistbankieren. Deze kunnen zonder beperking of boete worden omgezet in liquide middelen. De rekening-courantverhouding per 31 december 2018 bedraagt € 6.261.488. In onderstaande tabel is te zien wat de benutting van het drempelbedrag schatkistbankieren in 2018 is geweest.

(bedragen x € 1000)

Schatkistbankieren 2018		Eerste kwartaal	Tweede kwartaal	Derde kwartaal	Vierde kwartaal
<b>Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen</b>					
(1a)	Som van de per dag buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	-	-	-	-
(1b)	Dagen in het kwartaal	90	91	92	92
<b>(1) = (1a) / (1b)</b>	<b>Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden midd.</b>	-	-	-	-
<b>Drempelbedrag</b>					
(2a)	Begrotingstotaal verslagjaar				8.162
(2b)	Het deel van het begrotingstotaal dat kleiner of gelijk is aan €500 miljoen				8.162
(2c)	Het deel van het begrotingstotaal dat de €500 miljoen te boven gaat				-
<b>(2) = (2b)*0,75% + (2c)*0,2%</b>	<b>Drempelbedrag</b>				<b>250</b>
<b>(3a) = (2) &gt; (1)</b>	<b>Ruimte onder het drempelbedrag</b>	<b>250</b>	<b>250</b>	<b>250</b>	<b>250</b>
<b>(3b) = (1) &gt; (2)</b>	<b>Overschrijding van het drempelbedrag</b>	-	-	-	-

#### Overige vorderingen

De overige vorderingen bestaan uit de post debiteuren voor een bedrag van € 35.708. Voor de openstaande debiteurenpost is geen voorziening voor oninbaarheid opgenomen.

### Overlopende activa

Overlopende activa zijn bijvoorbeeld facturen die in 2018 zijn betaald, maar eigenlijk betrekking hebben op een volgend boekjaar. Daarnaast kunnen overlopende activa ook betrekking hebben op opbrengsten in 2018 die op balansdatum nog niet zijn gefactureerd.

#### Overige nog te ontvangen bedragen en vooruitbetaalde bedragen

Deze post bestaat uit een btw bedrag à € 6.599 en een opbrengst à € 28.428 die toebehoort aan boekjaar 2018 maar op balansdatum nog niet is gefactureerd.

### 5.2.3. Vaste passiva

#### Eigen vermogen

Het eigen vermogen bestaat uit het saldo van de algemene reserve, de bestemmingreserve(s) en het gerealiseerde resultaat volgend uit het overzicht van baten en lasten.

Eigen vermogen	Boekwaarde 31-12-2017	Toevoeging	Onttrekking	Boekwaarde 31-12-2018
- Algemene reserve	289.716	163.200	158.525	294.391
- Te bestemmen resultaat	516.200	323.897	516.200	323.897
- Bestemmingsreserve OOP	463.809	353.000	543.296	273.513
<b>Totaal eigen vermogen</b>	<b>1.269.725</b>	<b>840.097</b>	<b>1.218.021</b>	<b>891.801</b>

#### Algemene reserve

De algemene reserve vormt de financiële weerstandscapaciteit voor het opvangen van financiële risico's en onvoorziene ontwikkelingen. In de gemeenschappelijke regeling is bepaald dat de algemene reserve (de weerstandscapaciteit) maximaal 10% van de jaaromzet mag bedragen. Als de algemene reserve boven de 10% komt, dient het meerdere te worden teruggestort aan de deelnemers. Voor het boekjaar 2018 bedraagt het gestelde maximum van de algemene reserve € 823.284<sup>6</sup>. De algemene reserve is ingesteld op 1 januari 2016 en kent geen einddatum.

In het boekjaar hebben er twee onttrekkingen plaatsgevonden uit de algemene reserve.

- Bestuursbesluit nr. 2018-01 (- € 52.025): na de vaststelling van de programmabegroting hebben zich een enkele ontwikkelingen voorgedaan die een financieel effect hebben op de vastgestelde begroting 2018. Daarnaast zijn er enkele budgetten bijgesteld en geactualiseerd. Voor een financieel sluitende begroting is een bedrag van €52.025 onttrokken uit de algemene reserve.
- Bestuursbesluit nr. 2018-04 (- € 106.500): voornamelijk door een verwachte toename van de personele lasten is een bedrag van onttrokken uit de algemene reserve.

In het boekjaar heeft daarnaast de volgende storting plaatsgevonden in de algemene reserve.

- Bestuursbesluit nr. 2018-02 (+ € 163.200): een deel van het rekeningresultaat 2017 is toegevoegd aan de algemene reserve ten behoeve van het op voldoende niveau brengen van de weerstandscapaciteit voor de komende jaren.

#### Het gerealiseerde resultaat volgend uit het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening

Het gerealiseerde resultaat over het boekjaar 2018 bedraagt € 323.897. In hoofdstuk 4 is toegelicht hoe dit resultaat in ontstaan.

#### Bestemmingsreserve organisatieontwikkeling

De bestemmingsreserve is ingesteld voor het dekken van de meerjarige extra lasten zoals vastgesteld in het organisatieontwikkelplan. De bestemmingsreserve is ingesteld op 16 juni 2017 en loopt tot en met 31 december 2019.

<sup>6</sup> 10% van het totaal aan begrote baten zoals vermeld in de begroting 2018 vóór wijziging (10% van € 8.232.837).

In 2018 hebben er drie onttrekkingen plaatsgevonden uit de bestemmingsreserve.

- Bestuursbesluit nr. 2018-01 (- € 258.296): ten tijde van het opstellen van de programmabegroting 2018 was het OOP nog niet gereed. De financiële uitwerking van het OOP was daarom nog niet volledig in de programmabegroting 2018 opgenomen. Met deze mutatie zijn de budgetten in overeenstemming met het vastgestelde OOP in de exploitatie 2018 opgenomen.
- Bestuursbesluit nr. 2018-02 (- € 253.500): betreft de toevoeging aan de exploitatie van de overgehevelde OOP-middelen die bij de resultaatbestemming 2017 zijn toegevoegd aan de bestemmingsreserve organisatieontwikkeling. Met deze onttrekking worden de overgehevelde middelen weer toegevoegd aan de exploitatie voor de uitvoering van het OOP in 2018.
- Bestuursbesluit nr. 2018-03 (- € 32.000): in de bestuursvergadering van 6 maart 2018 is besloten dat Prolander een informatieplan dient op te stellen. Om hier uitvoering aan te geven is conform bestuursbesluit € 32.000 onttrokken uit de bestemmingsreserve organisatieontwikkeling.

In het boekjaar heeft daarnaast een storting plaatsgevonden in de bestemmingsreserve.

- Bestuursbesluit nr. 2018-02 (+ € 353.000): het deel van het rekeningresultaat 2017 wat is ontstaan door een onderschrijding op het OOP-budget is weer toegevoegd aan de bestemmingsreserve ten behoeve van de uitvoering van het OOP in latere boekjaren.

#### **Vaste schulden met een rentetypische looptijd van 1 jaar of langer**

De vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer bestaan uit het saldo van de onderhandse leningen bij openbare lichamen.

##### Onderhandse leningen van openbare lichamen

Deze post heeft volledig betrekking op de onderhandse lening bij de provincie Drenthe. Het oorspronkelijke bedrag van de lening bedraagt € 1.866.594. Bij deze lening is sprake van een verschuldigd rentepercentage van 0%. Het oorspronkelijke bedrag van de lening is gelijk aan de kosten van de ICT- investering (2015) die door provincie Drenthe is voorgefinancierd. De jaarlijkse aflossing bedraagt € 466.649. De onderhandse leningen van openbare lichamen per 31 december 2018 bedragen € 466.649.

#### **5.2.4. Vlottende passiva**

##### **Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar**

De netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

##### Overige schulden

De overige schulden bestaan uit de post crediteuren voor een bedrag van € 969.891 en de rekeningcourantverhoudingen met de provincie Groningen (bedrijf 2) van € 1.004.533 en de provincie Drenthe (bedrijf 3) van € 1.282.737.

### Overlopende passiva

Overlopende passiva zijn baten die in 2018 als ontvangst zijn geboekt, maar die feitelijk tot 2019 of latere jaren behoren. Daarnaast bestaan overlopende passiva uit uitgaven die in 2018 als lasten zijn geboekt, maar die pas in 2019 of later daadwerkelijk tot een betaling zullen leiden.

#### Overige vooruitontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen

Betreft de vooruit ontvangen deelnemersbijdragen van Groningen à € 720.240 en Drenthe à € 1.526.910 voor het eerste kwartaal van 2019.

#### Verplichtingen die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen

Het saldo van de verplichtingen die toebehoren tot boekjaar 2018 maar in het boekjaar 2019 tot betaling zullen leiden bedraagt €278.520. De verplichtingen zijn als volgt te specificeren:

- Nog af te dragen btw vierde kwartaal 2018: € 240.061
- Nog te ontvangen facturen boekjaar 2018: € 38.459

### 5.3. EMU-saldo

Het EMU-saldo is het saldo van inkomsten en uitgaven van de overheid op transactiebasis in een bepaalde periode (boekjaar). Eenvoudig gezegd geeft het EMU-saldo aan of er in een bepaald jaar meer geld is uitgegeven dan er in dat jaar is binnengekomen, of dat er netto geld is overgehouden. Het EMU-saldo is daarmee een indicatie voor de ontwikkeling van de liquiditeits- en financiële positie (eigen vermogen en schulden) van de organisatie. Tevens heeft het EMU-saldo een vergelijkbare functie als het kasstroomoverzicht.

Om de overheidsfinanciën in de Eurozone robuust te houden, zijn in Europees verband afspraken gemaakt over het toegestane maximale tekort van het EMU-saldo op nationaal niveau. Omdat het EMU-saldo van alle decentrale overheden onderdeel uitmaakt van het EMU-saldo op nationaal niveau is voor de decentrale overheden verplicht gesteld om het eigen EMU-saldo te vermelden in de begroting en jaarrekening.

#### Berekening EMU-saldo

Het EMU-saldo van Prolander komt op basis van de realisatie 2018 uit op € 129.658. Dit betekent dat in EMU-termen de uitgaven € 129.658 euro lager zijn dan de inkomsten. Hieronder volgt een overzicht van de berekening van het EMU saldo.

Berekening EMU-saldo (bedragen x €1.000)		Realisatie 2017	Begroting 2018	Realisatie 2018
Periode		T-1	T	T
A.	Exploitatiesaldo vóór mutatie reserves	57	71	-378
B.	Mutatie (im)materiële vaste activa	-308	-614	-508
C.	Mutatie voorzieningen	-	-	-
D.	Mutatie voorraden	-	-	-
E.	Boekwinst bij verkoop effecten en gerealiseerde boekwinst bij verkoop (im)materiële vaste activa	-	-	-
<b>Berekend EMU-saldo (A-B+C-D-E)</b>		<b>364</b>	<b>685</b>	<b>130</b>

## 5.4. Niet in de balans opgenomen rechten/verplichtingen

Op grond van artikel 53 BBV dient in de toelichting bij de balans de belangrijke financiële verplichtingen te worden opgenomen waaraan Prolander voor de komende jaren is gebonden. Hieronder zijn per overeenkomst de niet in de balans opgenomen rechten en/of verplichtingen per 31 december 2018 opgenomen. Hierbij is een ondergrens gehanteerd van € 10.000. Van garantstellingen is bij Prolander geen sprake.

### Applicatiebeheer EBS - 2017 – 2019

Prolander maakt sinds begin 2016 gebruik van de Oracle E-Business Suite ter ondersteuning van een aantal bedrijfsprocessen waaronder het verwerken van inkoopfacturen, het registreren van gewerkte tijd en het administreren van projecten. Naast het reguliere applicatiebeheer bestaat de verplichting uit het implementeren van verschillende functionaliteiten zoals bepaald in de overeenkomst die is getekend op 10 februari 2017. De opdracht is eind 2018 verlengd met 1 jaar tot 31 december 2019.

### Hitachi Capital Mobility - 2018 – 2022

Prolander beschikt over een zestal leaseauto's die gebruikt worden voor het maken van dienstreizen. De overeenkomst van de leasecontracten hebben een looptijd van 60 maanden (vijf jaar).

### Dienstverleningsovereenkomsten - 2016 – 2019

De diensten die de provincies Groningen en Drenthe leveren ter ondersteuning van Prolander zijn in een dienstverleningsovereenkomst (DVO)<sup>7</sup> vastgelegd. Deze overeenkomst is in werking getreden met ingang van 1 januari 2016 en heeft een looptijd van vier jaar. Voor de DVO vanaf 2020 worden in 2019 nieuwe afspraken gemaakt.

De omvang van de bovengenoemde financiële verplichtingen over de resterende looptijd is weergegeven in onderstaand overzicht. De opdrachtwaarde is afgerond op duizendtallen.

Niet uit de balans blijvende verplichtingen	Totale omvang in € (afgerond)
- Applicatiebeheer EBS (2017-2019)	50.000
- Hitachi Capital Mobility (2018 - 2022)	112.000
- DVO - ICT dienstverlening (2016-2019)	414.000
- DVO - Huisvesting dienstverlening (2016-2019)	504.000
- DVO - HRM dienstverlening (2016-2019)	139.000
- DVO - Inkoopondersteuning (2016-2019)	18.000
- DVO - KCC dienstverlening (2016-2019)	22.000
- DVO - DIV dienstverlening (2016-2019)	55.000
<b>Totaal</b>	<b>1.314.000</b>

<sup>7</sup> Van de dienstverleningsovereenkomsten "juridische dienstverlening" en "communicatieadvies" wordt geen gebruik gemaakt en wordt daarom ook niet gefactureerd. Om die reden niet opgenomen als meerjarige verplichting.





## **5.5. Aan natuurlijke en rechtspersonen verstrekte borgstellingen en garantstellingen**

Er is geen sprake van aan natuurlijke en rechtspersonen verstrekte borgstellingen en garantstellingen.



## 6. Analyse begrotingsrechtmatigheid

Bij de rechtmatigheidscontrole vormt het begrotingscriterium een belangrijk toetsingscriterium. In de toelichting op het *Besluit accountantscontrole decentrale overheden* (bado) wordt de begrotingsrechtmatigheid omschreven als:

*“Financiële beheershandelingen, die ten grondslag liggen aan de baten en lasten, alsmede de balansposten, dienen tot stand te zijn gekomen binnen de grenzen van de geautoriseerde begroting en hiermee samenhangende programma’s (begrotingscriterium). In de begroting zijn de maxima voor de lasten vermeld die door het bestuur zijn vastgesteld. Dit houdt in dat de financiële beheershandelingen dienen te passen binnen de begroting, waarbij het juiste programma, de toereikendheid van het begrotingsbedrag, alsmede het begrotingsjaar van belang zijn.”*

Begrotingsoverschrijdingen die niet bij het bestuur bekend zijn, worden als onrechtmatig beschouwd. Voor de beoordeling of er sprake is van een overschrijding van de begroting is gekeken naar de totaliteit van lasten voor mutatie met de reserves. De begroting van Prolander wordt gezien als één programma.

Totale lasten in de begroting 2018 na wijziging:	€	9.164.755	
Totaal gerealiseerde lasten 2018:	€	<u>8.853.296</u>	-/-
Verschil (voordeel):	€	311.459	

Op basis van de gerealiseerde lasten ten opzichte van de begrote lasten kan worden vastgesteld dat er sprake is van een onderschrijding van de begroting. Dit betekent dat er geen sprake is van een onrechtmatige begrotingsoverschrijding.

## 7. Wet normering topfunctionarissen

De Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) is in 2013 in werking getreden. Het doel van de WNT is het tegengaan van bovenmatige beloningen en ontslagvergoedingen bij instellingen in de (semi) publieke sector. Op grond van de WNT worden de inkomens en ontslagvergoedingen van topfunctionarissen bij instellingen met een publieke taak genormeerd en openbaar gemaakt. Jaarlijks worden de bezoldigingsnormen aangepast bij ministeriële regeling (geïndexeerd). Het bezoldigingsmaximum in 2018 voor Prolander is € 189.000. Dit geldt naar rato van de duur en/of omvang van het dienstverband.

### Bezoldiging topfunctionarissen

1. Leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functievervulling.

Bedragen x € 1	E.M. van Everdingen
<b>Functiegegevens</b>	<b>Directeur</b>
Aanvang functievervulling in 2018	1-1-2018
Einde functievervulling in 2018	31-12-2018
Omvang dienstverband	1,0
Dienstbetrekking?	ja
<b>Bezoldiging</b>	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€109.044
Beloningen betaalbaar op termijn	€17.874
<b>Subtotaal</b>	<b>€126.918</b>
Individueel WNT-maximum	€189.000
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	-
<b>Totale bezoldiging 2018</b>	<b>€126.918</b>

Gegevens 2017	
<b>Functiegegevens</b>	<b>Directeur</b>
Aanvang functievervulling in 2017	1-1-2017
Einde functievervulling in 2017	31-12-2017
Omvang dienstverband	1,0
Dienstbetrekking?	ja
<b>Bezoldiging</b>	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€106.858
Beloningen betaalbaar op termijn	€16.569
<b>Subtotaal</b>	<b>€123.427</b>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€181.000
<b>Totale bezoldiging 2017</b>	<b>€123.427</b>



2. Topfunctionarissen met een bezoldiging van € 1.700 of minder

Naam topfunctionaris	Functie
C. Bijl	Lid bestuur
P.H.R. Brouns	Lid bestuur
H. Staghouwer	Lid bestuur
H. Jumelet	Lid bestuur

In 2018 heeft Prolander voldaan aan de bepalingen uit de WNT.



## 8. Gebeurtenissen na balansdatum

In het tijdspad van opstellen en vaststellen van de rekening moeten gunstige en ongunstige gebeurtenissen, die nadere informatie geven over de feitelijke situatie per balansdatum, altijd in de jaarrekening worden verwerkt als deze onontbeerlijk zijn voor het inzicht van het bestuur bij de vaststelling van de jaarstukken. Het gaat dan om gebeurtenissen met materiële bedragen ten opzichte van het totaal van baten en/of lasten. Hiervan is geen sprake bij de jaarrekening 2018.



## 9. Controleverklaring van de accountant

# **Bijlagen**







## Bijlage 1 – Wijzigingen op de begroting 2018 voor wijziging

Gedurende het boekjaar is de begroting op enkele onderdelen gewijzigd. De wijzigingen zijn in onderstaand overzicht op het niveau van prestatie weergegeven.

Exploitatiebegroting 2018	Begr. 2018 v. wijziging	1e begr. wijz. 2018	2e begr. wijz. 2018	3e begr. wijz. 2018	4e begr. wijz. 2018	Begr. 2018 n. wijziging
<b>Personele kosten</b>	<b>6.383.424</b>	<b>668.812</b>	<b>253.000</b>	<b>32.000</b>	<b>109.500</b>	<b>7.446.736</b>
Loonkosten	5.735.213	410.517	-	-	133.500	6.279.230
Aanvullende bedrijfsvoering	249.729	-	-	-	-24.000	225.729
Overige bijkomende kosten	298.482	-17.705	-	-	-	280.777
Organisatieontwikkeling	100.000	276.000	253.000	32.000	-	661.000
<b>Materiele kosten</b>	<b>1.778.080</b>	<b>-50.061</b>	<b>-</b>	<b>-</b>	<b>-10.000</b>	<b>1.718.019</b>
Huisvesting	504.000	-	-	-	-	504.000
Automatisering	427.500	-	-	-	5.000	432.500
Archiefkosten	33.000	-13.000	-	-	-5.000	15.000
Kapitaallasten investeringen	613.580	-37.061	-	-	-	576.519
Externe deskundigen	50.000	25.000	-	-	-	75.000
Kantoorkosten	100.000	-25.000	-	-	-10.000	65.000
Onvoorzien	50.000	-	-	-	-	50.000
<b>Totaal lasten</b>	<b>8.161.504</b>	<b>618.751</b>	<b>253.000</b>	<b>32.000</b>	<b>99.500</b>	<b>9.164.755</b>
<b>Ontvangsten</b>	<b>-8.232.837</b>	<b>-237.097</b>	<b>-</b>	<b>-</b>	<b>7.000</b>	<b>-8.462.934</b>
Bijdrage Drenthe	-5.594.107	-	-	-	-	-5.594.107
Bijdrage Groningen	-2.638.730	-	-	-	-	-2.638.730
Aanvullende opdrachten	-	-237.097	-	-	7.000	-230.097
Overige incidentele baten	-	-	-	-	-	-
<b>Totaal baten</b>	<b>-8.232.837</b>	<b>-237.097</b>	<b>-</b>	<b>-</b>	<b>7.000</b>	<b>-8.462.934</b>
<b>Saldo van baten en lasten</b>	<b>-71.333</b>	<b>381.654</b>	<b>253.000</b>	<b>32.000</b>	<b>106.500</b>	<b>701.821</b>
Mutatie in de reserves	-	-310.321	-253.000	-32.000	-106.500	-701.821
<b>Totaal begrotingsresultaat</b>	<b>-71.333</b>	<b>71.333</b>	<b>-</b>	<b>-</b>	<b>-</b>	<b>-</b>

### Korte toelichting per mutatie

#### Eerste begrotingswijziging 2018:

Met de eerste wijziging zijn enkele budgetten bijgesteld en geactualiseerd. Onder andere de nieuwe ontwikkelingen zijn hierin meegenomen.

#### Tweede begrotingswijziging 2018:

Vanuit de bestemmingsreserve organisatieontwikkeling is een bedrag van € 253.000 onttrokken. Dit zijn de OOP-middelen uit 2017 die zijn overgeheveld naar de exploitatie 2018.

#### Derde begrotingswijziging 2018:

Vanuit de bestemmingsreserve organisatieontwikkeling is een bedrag van € 32.000 onttrokken ten behoeve van het opstellen van het ICT-informatieplan.

#### Vierde begrotingswijziging 2018:

Vanuit de algemene reserve is een bedrag van € 106.500 onttrokken ten behoeve van het bijstellen van enkele budgetten aan de hand van de realisatie tot en met september 2018.



## Bijlage 2 – Berekening financiële kengetallen

### Netto schuldquote (gecorrigeerd voor alle leningen)

$(A+B+C-D-E-F-G)/H * 100\%$	Realisatie 2017	Begroting 2018	Realisatie 2018
A. Vaste schulden	933.297	466.649	466.649
B. Netto vlottende schuld	3.444.845	3.444.845	3.257.161
C. Overlopende passiva	2.647.423	2.647.423	2.525.670
D1. Financiële vaste activa	-	-	-
D2. Financiële vaste activa	-	-	-
E. Uitzettingen	6.973.956	6.649.241	6.297.196
F. Liquide middelen	-	-	-
G. Overlopende activa	4.695	4.695	35.028
H. Totale baten (excl. mutatie reserves)	8.245.117	8.469.934	8.475.372
<b>Netto schuldquote</b>	<b>0,57%</b>	<b>-1,12%</b>	<b>-0,98%</b>
<b>Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen</b>	<b>0,57%</b>	<b>-1,12%</b>	<b>-0,98%</b>

### Solvabiliteit

$(A/B) * 100\%$	Realisatie 2017	Begroting 2018	Realisatie 2018
A. Eigen vermogen	1.269.725	959.404	891.801
B. Totaal passiva	8.295.290	7.518.321	7.141.280
<b>Solvabiliteitsratio</b>	<b>15,31%</b>	<b>12,76%</b>	<b>12,49%</b>

### Structurele exploitatieruimte

$((B-A)+(D-C))/\text{€} * 100\%$	Realisatie 2017	Begroting 2018	Realisatie 2018
A. Structurele lasten (excl. mutatie reserves)	8.019.284	8.061.504	8.255.249
B. Structurele baten (excl. mutatie reserves)	8.088.833	8.232.837	8.232.837
C. Structurele toevoegingen aan reserves	-	-	-
D. Structurele onttrekkingen aan reserves	-	-	-
E. Totaal baten (excl. mutatie reserves)	8.245.117	8.469.934	8.475.372
<b>Structurele exploitatieruimte</b>	<b>0,84%</b>	<b>2,02%</b>	<b>-0,26%</b>

### Solvabiliteit na correctie rekeningcourantverhouding deelnemers

$(A/B) * 100\%$	Realisatie 2017	Begroting 2018	Realisatie 2018
A. Eigen vermogen	1.269.725	959.404	891.801
B. Totaal passiva (-/- rekeningcourantverhouding)	4.921.205	4.144.236	4.854.010
<b>Solvabiliteit na correctie</b>	<b>25,80%</b>	<b>23,15%</b>	<b>18,37%</b>

**Bijlage 3 – Gedetailleerd overzicht van de activa**

Materiële vaste activa	Aanschaf-waarde	Boekwaarde 31-12-2017	Investerings boekjaar	Afschrijvingen boekjaar	Boekwaarde 31-12-2018
<b>Investerings met economisch nut</b>					
<b>Overige materiële vaste activa</b>	<b>2.375.010</b>	<b>1.316.639</b>	<b>68.936</b>	<b>576.519</b>	<b>809.057</b>
- ICT-investering (2015)	1.648.641	824.321	-	412.160	412.161
- VRIS-investering (2015)	217.953	108.977	-	54.488	54.489
- ICT-investering (2016)	4.063	3.047	-	1.016	2.032
- Project digitalisering (2016)	220.490	165.368	-	55.123	110.245
- ICT-investering (2017)	51.847	51.847	-	12.962	38.885
- VRIS-investering (2017)	63.920	63.920	-	15.980	47.940
- Project digitalisering (2017)	99.160	99.160	-	24.790	74.370
- ICT-investering (2018)	68.936	-	68.936	-	68.936
<b>Totaal vaste activa</b>	<b>2.375.010</b>	<b>1.316.639</b>	<b>68.936</b>	<b>576.519</b>	<b>809.057</b>

**Bijlage 4 – Gedetailleerd overzicht overhead**

Overhead 2018	Aandeel overhead	Begroting. 2018 voor wijziging	Realisatie 2018
Prestatie	in %	Saldo	Saldo
Loonkosten	12,05%	691.093	738.392
Aanvullende bedrijfsvoering	100,00%	249.729	224.952
Overige bijkomende kosten	100,00%	298.482	287.215
Organisatieontwikkeling	100,00%	100.000	549.144
<b>Totaal personele kosten</b>		<b>1.339.304</b>	<b>1.799.704</b>
Huisvesting	100,00%	504.000	504.000
Automatisering	100,00%	427.500	432.000
Archiefkosten	100,00%	33.000	18.830
Kapitaallasten investeringen	12,05%	73.936	69.471
Externe deskundigen	12,05%	6.025	5.851
Kantoorkosten	100,00%	100.000	64.395
Onvoorzien	0,00%	-	-
<b>Totaal materiële kosten</b>		<b>1.144.461</b>	<b>1.094.546</b>
<b>Totaal lasten</b>		<b>2.483.766</b>	<b>2.894.250</b>
		Begroting. 2018 voor wijziging	Realisatie 2018
A. Totaal overhead		2.483.766	2.894.250
B. Totaal lasten cf. overzicht baten en lasten		8.161.504	8.853.296
<b>Percentage overhead (A / B)</b>		<b>30,43%</b>	<b>32,69%</b>



## Bijlage 5 – Taakveldenoverzicht

Overzicht taakvelden		Realisatie 2018		
Taakvelden	Lasten	Baten	Saldo	
0.5 Overige baten en lasten	-	-	-	
0.6 Overhead	2.894.250	-	2.894.250	
0.8 Mutatie reserves	-	-701.821	-701.821	
0.9 Resultaat	323.897	-	323.897	
<b>0. Algemene dekkingsmiddelen</b>	<b>3.218.147</b>	<b>-701.821</b>	<b>2.516.326</b>	
1.1 Provinciale Staten <sup>8</sup>	21.000	-	21.000	
<b>1. Bestuur</b>	<b>21.000</b>	<b>-</b>	<b>21.000</b>	
5.1 Natuurontwikkeling	5.766.442	-8.230.441	-2.463.999	
5.2 Beheer natuurgebieden	171.604	-244.931	-73.327	
<b>5. Natuur</b>	<b>5.938.046</b>	<b>-8.475.372</b>	<b>-2.537.326</b>	
<b>Totaal taakvelden</b>	<b>9.177.193</b>	<b>-9.177.193</b>	<b>-</b>	

<sup>8</sup> Deze kosten hebben betrekking op accountantskosten en vallen daarmee onder taakveld 1.1., Provinciale Staten.



## Bijlage 6 – Lijst met afkortingen

<b>Afktorting</b>	<b>Volledige omschrijving afktorting</b>
AO	Administratieve Organisatie
Arbo	Arbeidsomstandigheden
Bado	Besluit accountantscontrole decentrale overheden
BBV	Besluit Begroting en Verantwoording (wetgeving)
btw	Belasting toegevoegde waarde
DIV	Documentaire Informatie Voorziening
DLG	Dienst Landelijk Gebied
DVO	Dienstverleningsovereenkomst(en)
EBS	E-Business Suite (financieel systeem)
EZ	Economische Zaken
fte	fulltime-equivalent
GEO diensten	Geografische diensten
GIS	Geografisch informatiesysteem
GR	Gemeenschappelijke Regeling
ha	Hectare
HRM	Human Resource Management
HR-systemen	Human Resource-systemen
ICT	Informatietechnologie
KCC	Klantcontactcentrum
NNN	Nationale Natuurnetwerk
OOP	Organisatieontwikkelingsplan
P&C-cyclus	Planning- en controlcyclus
PAS	Programma Aanpak Stikstof
PIOFACH	Personeel, Informatievoorziening, Organisatie, Financiën, Automatisering/Administratie, Communicatie en Huisvesting (overhead)
PMV	Provinciale Maandverantwoording
PPO	Provinciale Prestatieovereenkomst
PPOV	Provinciale prestatieovereenkomst verantwoording
VRIS	Vastgoedregistratiesysteem
Wet fido	Wet financiering decentrale overheden
WNT	Wet normering topinkomens